

ATA Gears Oy

Aitolahdentie 75

Rakennushistoriaselvitys

27.6.2024

Taru Salo, ARK

Elina Sairanen, RA (AMK)

31-1154

ATA Gears Oy, Rakennushistoriaselvitys

SISÄLLYSLUETTELO

Tiivistelmä.....	3
1 Yleistiedot	4
1.1 Kohde	4
1.2 Hankkeen yhteystiedot	4
1.3 Kohteen perustiedot	5
1.4 Selvityksen tarkoitus ja rajaus	6
1.5 Kaavoitustilanne ja sijainti	6
2 Suunnittelu- ja rakennusaika.....	8
2.1 Rakentamisen taustaa ja rakennuspaikka.....	8
2.2 Alkuperäinen tehdas.....	10
2.3 Alueen rakentuminen ja kaavoitushistoria.....	11
2.3.1 Suunnittelija	12
3 Käytön aika.....	13
3.1 Muutokset 1940-luvulla.....	15
3.2 Kantatehtaan laajennus 1955.....	18
3.3 Laajennukset ja muutokset 1960-luvulla	19
3.4 Laajennukset ja muutokset 1970-luvulla	24
3.5 Laajennukset ja muutokset 1980-luvulla	26
3.6 Laajennukset ja muutokset 1990-luvulla	28
3.7 Laajennukset ja muutokset 2000-luvulla	30
4 Nykytilanne.....	32
4.1 Kantatehdas.....	33
4.2 Konttoriosa, sisätilat	38
4.3 Kantatehdas, tuotantotilat.....	43
4.4 Kantatehtaan laajennukset 1960–1997	47
4.5 Laajennus 2004	51
4.6 Varasto- ja lämpökäsittelyrakennus	53
4.7 Ruokala	55
5 Yhteenveto	58

LIITTEET:

- Liite 1: Rakennuskannan kehitys tehdasalueella ja ympäristössä
- Liite 2: Alueen ajoituskaavio
- Liite 3: Kantatehtaan ajoituskaavio
- Liite 4: Merkittävät näkymät ja rakennushistoriallisesti arvokkaat julkisivut

Tiivistelmä

Tämä rakennushistoria selvitys on laadittu asemakaavan muutosprosessin työkaluksi. Selvitys on rajaukseltaan asemakaavatasoinen inventointi alueen rakennuksista, rakentamishistoriasta, kohteen säilyneisyydestä ja rakennushistoriallisista arvoista. Selvityksessä käsitellään tehdasaluetta kokonaisuutena, pääpainotuksena kantatehdasrakennuksen rakentamishistoria. Luonteeltaan selvitys pyrkii olemaan puolueeton esitys alueen säilyneisyydestä.

Rakennushistoriaselvityksessä on hyödynnetty alkuperäispiirustuksia, rakennuksista aikaisemmin tehtyjä inventointeja, vanhoja valokuvia ja kohteesta löytynyttä kirjallisuutta. Tietoa on kerätty pääasiassa ATA Gearsin omasta, sekä rakennusvalvonnan arkistosta. Tampereen kaupunginarkistosta saadut tiedot koskevat pääasiassa tontin muodostumista.

Nykyinen tehdasalue on muovautunut metsäisestä maalaismaisemasta. Alkuperäinen kantatehdas ja ympäristön toiminnot ovat laajentuneet tehtaan toimintojen tilantarpeen ja käytön vaatimusten mukana. Puustoinen tehdasalue on tarpeiden vaihtuessa muuttunut asfaltoiduksi, raskaan kuljetuskaluston kestäväksi, kentäksi. Kantatehtaaseen on rakennettu laajennusosa lähes jokaisella vuosikymmenellä. Muutos on jokaisella vuosikymmenellä perustunut tehtaan tilantarpeisiin ja laajentuminen on sidoksissa tehtaan kasvuun.

Nykytilanteen kuvaus perustuu kohdekäynnillä tehtyihin havaintoihin ja valokuva-dokumentointiin. Tehtaan tuotantotoiminnan yksityisyyden turvaamiseksi sisätilojen dokumentoinnin valokuvissa ei esitetä tehtaan valmistamia tuotteita. Sisätilojen dokumentointi valokuvin on rajattua.

Selvitys perustuu arkisto- ja kenttätöihin, jotka tehtiin kevään ja alkukesän 2024 aikana. Selvityksen ovat laatineet rakennusarkkitehti Elina Sairanen ja arkkitehti Taru Salo. Elina Sairanen on toiminut tehtävän vastuuhenkilönä.

ATAGears Oy
Rakennushistoriaselvitys

Rakennushistoriaselvitys

1 Yleistiedot

1.1 Kohde

Kohde: ATA Gears Oy
Osoite: Aitolahdentie 75, 33580 Tampere
Kiinteistötunnus: 837-31-6799-8

1.2 Hankkeen yhteystiedot

Tilaaaja:

Nimi: Tampereen Liikekiinteistöt Oy
Yhteyshenkilö: Jaakko Lehtosalo

Vastuuhenkilöt ja selvityksen suorittajat:

Nimi: A-Insinöörit Suunnittelu Oy
Osoite: Puutarhakatu 10, 33210 Tampere

Yhteyshenkilö: Elina Sairanen
Puhelin: 040 588 2935
Sähköposti: etunimi.sukunimi@ains.fi

Yhteyshenkilö: Taru Salo
Puhelin: 041 730 8568
Sähköposti: etunimi.sukunimi@ains.fi

1.3 Kohteen perustiedot	
Kohteen nimi	Aitolahdentie 75 – ATA Gears Oy tehdasalue
Arkkitehdit	Jaakko Tähtinen, muutokset mm. Pentti Turunen
Rakennuttaja	ATA Gears Oy
Alkuperäisosan rakennusvuosi	1940–1941
Rakennukseen ja sen käyttöön liittyvät muutokset	Rakennus on alkuperäisessä käytössään; voimansiirron osien tuotantolaitoksena. Alkuperäinen tehdasrakennus on laajentunut moneen otteeseen. Myös tehdasalueen muu rakennuskanta on osin purettu ja osin muuttunut.
Kaavatilanne	Kaava päivätty 31.5.2000 Nykyisellään kaavanmukainen käyttö.
Tontin koko	Nykyisellään 22061 m ²
Rakennusoikeus: käytetty / kokonaisrakennusoikeus	e= 0,5 2003 asemapiirustuksen mukaan: 7685 k-m ² /11030 k-m ²
Suojelutilanne	Ei suojeltu
Selvityksen tarkoitus	Selvitys on laadittu asemakaavatasoisena inventointina kaavamuutosta varten.
Työn tavoite ja käytetty aika	Työn tavoitteena on tallentaa tehdasalueen rakennushistoriaa, sekä tunnistaa rakennusten ja alueen mahdollisia arvoja kaavoitustyön tueksi. Työ on tehty maaliskesäkuussa 2024 ja sen tekemiseen käytettiin noin 100 tuntia.
Työn rajaus	Selvitys keskittyy ns. kantatehtaan rakentamismuutoksiin. Muu rakennuskanta ja piha-alue käsitellään asemapiirustustasolla.

1.4 Selvityksen tarkoitus ja rajaus

ATA Gearsin tehdasalueen rakennushistoriaselvitys on laadittu asemakaavamuutoksen työkaluksi. Asemakaavatasoisessa inventoinnissa tuodaan esille rakennustiedot, tehdään rakentamishistoria, rakennusten säilyneisyys, ajalliset kerrostumat ja näiden pohjalta muodostuvat arvot. Selvityksessä ei tehdä toimenpide-ehdotuksia säilyttämisen tai korjaamisen suhteen.

Tehdas on edelleen toiminnassa, ja alue on pysynyt julkiselta käytöltä suljettuna. Suljetun luonteen ja laajan kokonaisuuden vuoksi tässä selvityksessä keskitytään tehdasalueeseen kokonaisuutena. Sisätilat on kantatehdasta lukuun ottamatta rajattu selvityksen ulkopuolelle. Kantatehtaan sisätiloja käsitellään vanhojen pohjapiirrossuunnitelmien ja nykytilanteen kuvauksessa valokuvien kautta. Sisätilojen valokuvista on rajattu pois kaikki tuotantoon liittyvät tuotteet ja tiedot, minkä vuoksi sisätiloista esitetään valokuvia vain tarvittaessa.

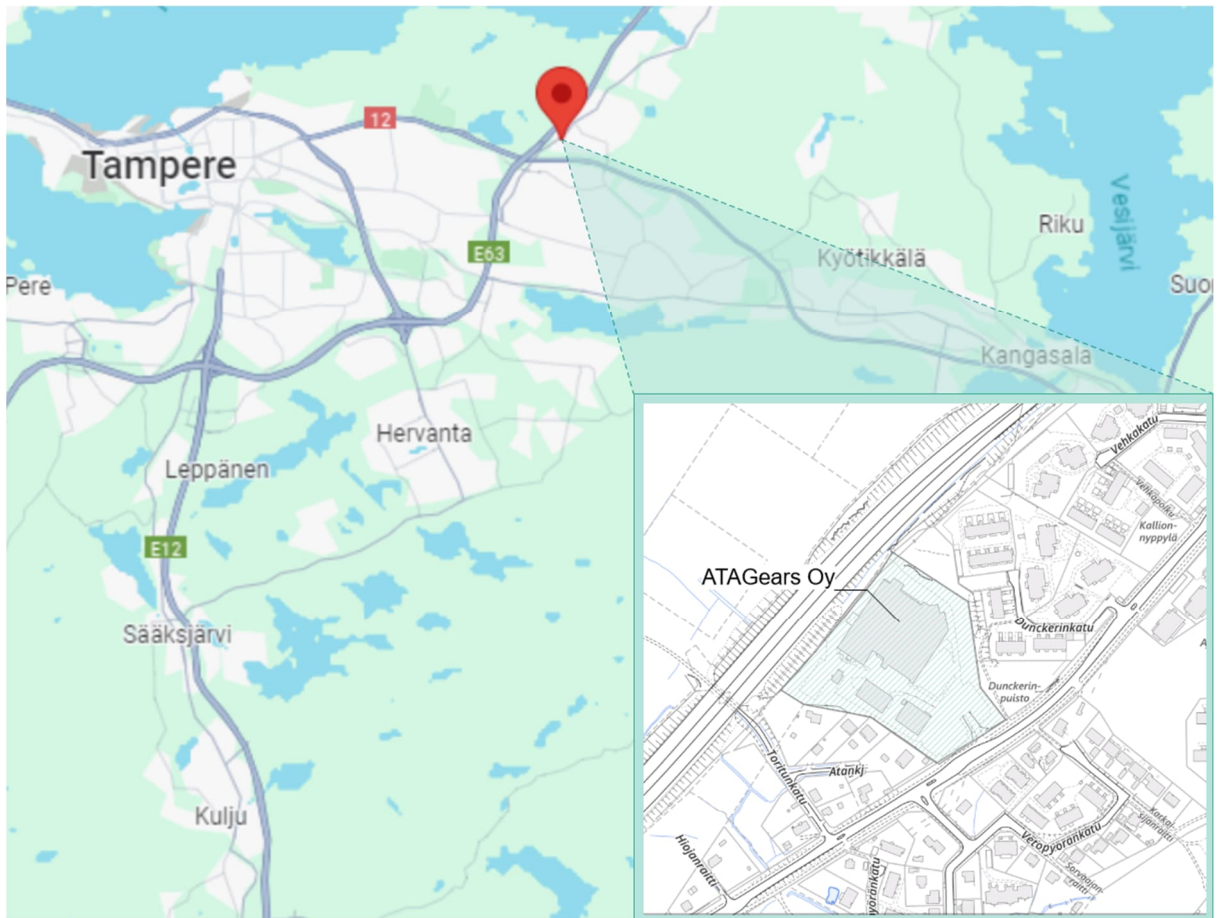
Luvussa 4. Nykytilanne esitetyt valokuvat kohteelta ovat kaikki selvityksen tekijöiden kohdekäynnillä ottamia.

1.5 Kaavoitustilanne ja sijainti

Tehdasalue sijaitsee Tampereen Atalan kaupunginosassa, joka on saanut nimensä tehtaan mukaan. Ympäröivien asuinalueiden kadut on nimetty tehtaaseen liittyvien henkilöiden tai toimintojen mukaan. Atala sijaitsee koillis-Tampereella, noin 10 km päässä Tampereen keskustorilta (Kuva 1.)

Pirkanmaan maakuntakaavassa tehdasalue sijoittuu Taajamatoimintojen alueelle. ”Merkinnällä osoitetaan asumisen, kaupan ja muiden palvelujen, työpaikkojen sekä muiden taajamatoimintojen rakentamisalueet”. Maakuntakaavassa ei esitetä alueelle rakennushistoriallisia arvoja. (Maakuntakaavakartta.)

Kantakaupungin vaiheyleiskaavassa 2040 – valtuustokausi 2017–2023, alue sijoittuu asumisen alueelle. ”Alue varataan pääosin asumiselle sekä sitä palveleville toimintoille mm. suojaj- ja viheralueille, lähipalveluille sekä nykyiselle ja uudelle ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomalle elinkeinotoiminnalle.” Yleiskaavassa ei esitetä alueelle rakennushistoriallisia arvoja. (Kantakaupungin yleiskaava 2040.)

Kuva 1. ATA Gearsin sijainti suhteessa Tampereen keskusta. Karttakuvat: Googlemaps ja Tampereen kaupungin karttapalvelu Oskari.

Alueella on voimassa 28.2.2000 vahvennettu asemakaava 7493. Tehdasalue sijaitsee asemakaavan ”ympäristöhäiriöitä aiheuttamattomien teollisuusrakennusten” korttelialueella. Kaavamerkintä TY-9. Tehtaan rakennuksia ja tonttia ympäröi istutettava alueen osa. Pohjoisreunalla, asuinrivi- ja kerrostaloalueen (AR-1 ja AK-11) väliin sijoittuu metsäpeitteinen suojaviheralue (EV-8) ja lähivirkistysalue (VL-8). Eteläpuolella asuinpienaloalue (AP-6) on kiinni rajassa. (Kuva 2.)

Kuva 2. Karttaote asemakaavasta.

2 Suunnittelu- ja rakennusaika

Vanhin rakennus ATA Gearsin tehdasalueella on 1940 valmistunut kantatehdas. Suunnittelu- ja rakennusajasta löydetty materiaali jäi tätä selvitystä tehdessä vähäiseksi. Eniten tietoa löytyi vuonna 1987 kirjoitetusta 50-vuotishistoriikista, vaikka sekin keskittyi suurilta osin tuotteiden valmistamisen kehitykseen ja yrityskulttuuriin (Korhonen 1987). Muutos- ja laajennusvuosiin on tässä luvussa pääasiassa viitattu suunnitelmissa esitettyjen vuosilukujen mukaan. Valmistumisvuosi voi erota suunnitelmien päiväysvuodesta.

2.1 Rakentamisen taustaa ja rakennuspaikka

ATA Gearsin tehdasalueen historia liittyy kiinteästi tehtaan toiminnan luonteeseen. Yrityksen 50-vuotishistoriikin mukaan ensimmäinen tehdas sijaitsi Tampereen

keskustassa Vuolteenkadulla, ”hoppakaupan taloksi” kutsutussa rakennuksessa (Kuva 3). Rakennus on edelleen olemassa Vuolteenkadun ja Sorinkadun kulmassa.

Kuva 3. Tehdasrakennus Vuolteenkadulla, Tampereen keskustassa n. vuonna 1927. Kuva: Vapriikin kuva-arkisto. [Tampereen museot](#).

Historiikki tarjoaa tietoa myös tehtaan muutosta: ATAn valmistamia voimansiirron erikoisosa tarvittiin puolustusvoimien käyttöön Talvisodan alkaessa. Sijainti rautatieaseman läheisyydessä altisti Vuolteenkadun tehtaan pommitusuhalle. Jo vuonna 1939 puolet tehtaan koneistosta siirrettiin Messukylään vanhaan vehnämyllyyn. Sodan aikaisen tuotannon turvaaminen edellytti uuden tehtaan rakentamista maaseudulle.

Uuden tehtaan rakennuspaikka oli keskellä maaseutua, peltujen ja kuusien ympäröimänä. Liitteessä 1 on kuvattuna tehdasta ympäröivän alueen kehittymistä ilmakuvin. Vuoden 1946 ilmakuvassa tehdasta ympäröi metsä. Alueella on tehtaan lisäksi vain muutamia maatiloja ja peltuja halkova Aitolahdentie.

Nykyinen Tampereeseen kuuluva Atalan kaupunginosa kuului tehtaan sinne muuttaessa Messukylän pitäjän Takahuhdin kylään. Tonttikauppaa on ATA Gearsin omasta arkistosta löytyneen kauppakirjakopion mukaan tehty Helmi ja Hugo Jokisen kanssa. Tontti on lohkaistu Jussila -nimisestä perintötilasta.

Maa-alueita on ilmeisesti ostettu myös joltakulta Johannes Lehtoselta. Tämä käy ilmi lainhuutodokumentista vuodelta 1954, jossa on tietoa aiemmista kaupoista. Muita kauppia ei tässä selvityksessä käsitellä, vaan ne on rajattu selvityksen ulkopuolelle. Tonttikauppoihin voi perehtyä tarkemmin Tampereen raastuvanoikeuden arkiston asiakirjoista. Asiakirjat ovat saavutettavissa Tampereen kaupunginarkiston kautta.

2.2 Alkuperäinen tehdas

Alkuperäisen tehdasrakennuksen suunnitelmia ei tätä selvitystä tehdessä ollut käytössä. Selvitystä tehdessä ei tiedusteltu, löytyykö Arkkitehtitoimisto Tähti-Setin omasta arkistosta Jaakko Tähtisen alkuperäissuunnitelmia.

Uuteen tehtaaseen, eli nykyiseen kantatehtaaseen, päästiin 50-vuotishistoriikin mukaan muuttamaan 1.1.1941. Sodan aiheuttamien uhkien kerrotaan vauhdittaneen rakentamista ja rakennus oli valmistuttuaankin tarpeen naamioida osaksi kuusimetsää (Kuva 4.)

Kuva 4. Kuusennäreillä naamioitu tehdas Atalassa. Kuva kirjasta: ATA – puoli-vuosisataa voimansiirtoa.

2.3 Alueen rakentuminen ja kaavoitushistoria

Alueen ja ympäristön rakentumista on tässä selvityksessä kuvattu ilmakuvasarjalla (Liite 1:). Kuvat ajoittuvat vuosien 1946 ja 2022 välille ja niiden lähteenä on Tampereen kaupungin karttapalvelu Oskari.

Vuoden 1946 kuvassa näkyy alkuasustaan jo laajentunut tehdas, sekä muutamia maatiloja sijoittuneena Aitolahdentien vieruksille. Asuinalueet ovat muodostuneet vähitellen tehtaan ympärille. Alue on kuitenkin kokonaisuutena säilynyt puustoisena.

Yrityksen 50-vuotishistoriikki kertoo tehtaan johdon varanneen tontteja työntekijöiden omakotitoimintaa varten vuonna 1946. Ilmeisesti 4 kappaletta elementtirakenteisia omakotitaloja ja yhteissauna rakennettiin tehtaan naapuriin. Tarkempaa sijaintia ei mainita. Asukkaiden oli tarkoitus lunastaa tontit ja talot vähitellen tehtaalta omaksi.

Liitteen 1 ilmakuvista voidaan havaita tehtaan itäpuolella, Aitolahdentien toisella puolella olevan asuinkannan kasvun alkaneen 1974 ja 1987 välisenä aikana. Ensimmäinen asemakaava, joka tätä selvitystä tehdessä löydettiin, on tarkistettu 25.4.1979 ja siinä tehdasalueen eteläpuolelle onkin kaavoitettu omakotirakennusten sekä rivitalojen aluetta.

Vuoden 1979 asemakaavassa tehdasalue on määritelty teollisuus- ja varastorakennusten korttelialueeksi. Vuoden 1987 ilmakuvassa näkyvä selkeästi kasvanut pysäköintialue selittyy myös asemakaavan autopaikkavaateella: "Tontille on sijoitettava yksi autopaikka kolmea työntekijää kohti –".

Vuonna 1979 tehdasalueen pohjoispuolelle kaavoitettu liikerakennusten korttelialue muutettiin vuonna 2000 vahvistetussa asemakaavassa asuinkerrostalojen korttelialueeksi. Vuoden 2000 asemakaava on tällä hetkellä alueella voimassa.

Viimeisin laajennus tehtaaseen tehtiin 2000-luvun ensimmäisinä vuosina. Nykytilanteen mukainen rakennuskanta oli tuolloin jo tehdasalueella olemassa, eikä merkittäviä purkutöitä ole tehty. (Kuva 5.)

Kuva 5. Tehdasalue nykytilassaan ja tehdasalueen rakennukset. Kuva: Googlemaps. Lisätty rakennusten nimet.

2.3.1 Suunnittelija

Historiikin mukaan alkuperäisen tehdasrakennuksen on suunnitellut arkkitehti Jaakko Tähtinen. Kantatehtaan alkuperäisiä suunnitelmia ei ollut käytössä tätä selvitystä tehdessä. Rakennusvalvonnan arkistosta löytyvien dokumenttien mukaan Tähtinen suunnitteli korotuksen kantatehtaaseen vuonna 1947.

Jaakko Tähtinen (1904–1970) oli tamperelainen arkkitehti, joka on suunnitellut lukuisia asuin-, liike- ja toimistorakennuksia niin Tampereelle kuin muuallekin Suomeen. Tähtisen suunnittelema rakennuksia löytää mm. Pyynikintorin ympäristöstä, Hämeenkadulta ja Kalevasta. Arkkitehdin päätyönä pidetään 1965 valmistunutta Hakametsän jäähallia.

Tähtinen suunnitteli myös useita tehdasrakennuksia tai niiden laajennuksia; Mensan elintarviketehdas Hämeenlinnassa, Pyynikin Panimon tehdasrakennuksia, Lieves-
tuoreen sellutehdas, Oy Star Ab:n lääketehdas Tampereen Tammelassa. Lieves-
tuoreen tehtaita ei enää ole, muut tehdasrakennukset on suojeltu asemakaavassa ja
niistä on laadittu rakennushistoriaselvitykset.

3 Käytön aika

ATA Gearsin tehdas toimii edelleen suunnitellussa käyttötarkoituksessaan. Kantateh-
dasta on laajennettu ja muutettu useaan otteeseen, vallitsevan käyttötarpeen mukaan.
Tehdasympäristö ja muut alueen rakennukset ovat myös kohdanneet muutosta vuo-
sien aikana. Tämä selvitys keskittyy pääasiassa kantatehtaan muutoksiin. Muut raken-
nukset ja ympäristö käsitellään suppeammalla laajuudella. Kantatehtaan ja alueen
ajallisista muutoksista on laadittu ajoituskaaviot tämän selvityksen liitteeksi (Liite 2: ja
Liite 3:).

Muutosvaiheita käsitellään pääosin arkistoitujen suunnitelma- ja rakennuslupadoku-
menttien kautta. Tarkastellut suunnitelmat ovat joko ATA Gearsin omasta tai raken-
nusvalvonnan arkistosta. Osittain arkistot sisältävät samoja suunnitelmia. Muutoshisto-
rian merkkejä rakennusten nykytilassa on tarkasteltu kohdekierroksella.

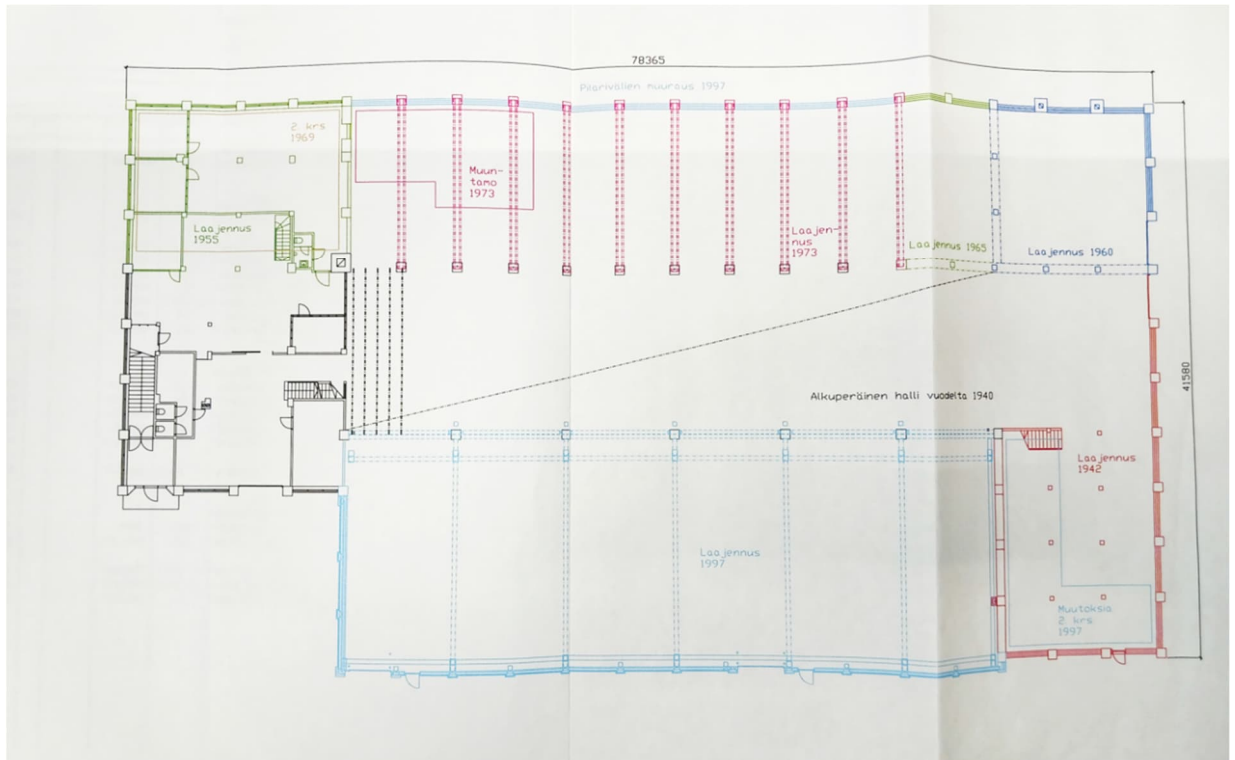
Muutokset ja laajennukset käsitellään tässä selvityksessä jaoteltuna vuosikymmenit-
tään. Alle olevaan listaukseen on koottu muutosvuodet ja lyhyt kuvaus toimenpiteestä
(Taulukko 1.)

Taulukko 1. Kantatehtaan muutosvuodet ja toimenpiteet.

Listaus kantatehtaan muutoksista	
1940	Kantatehdas valmistuu
1942	Laajennus
1947	Korotus/ laajennus
1955	Laajennus
1960	Laajennus
1965	Laajennus
1969	Korotus/ laajennus
1973	Laajennus
1980–1982	Huonetilamuutoksia; sosiaalitilat
1993–1994	Laajennus
1997	Laajennus, sisätilamuutoksia ja julkisivumuutoksia
2003	Laajennus: tehdashalli
2008	Tuulikaapin rakennus
2010	Kattorakenteiden muutokset: puu → metalli
2021	Uuden muuntamon rakentaminen rakennusmassan sisään

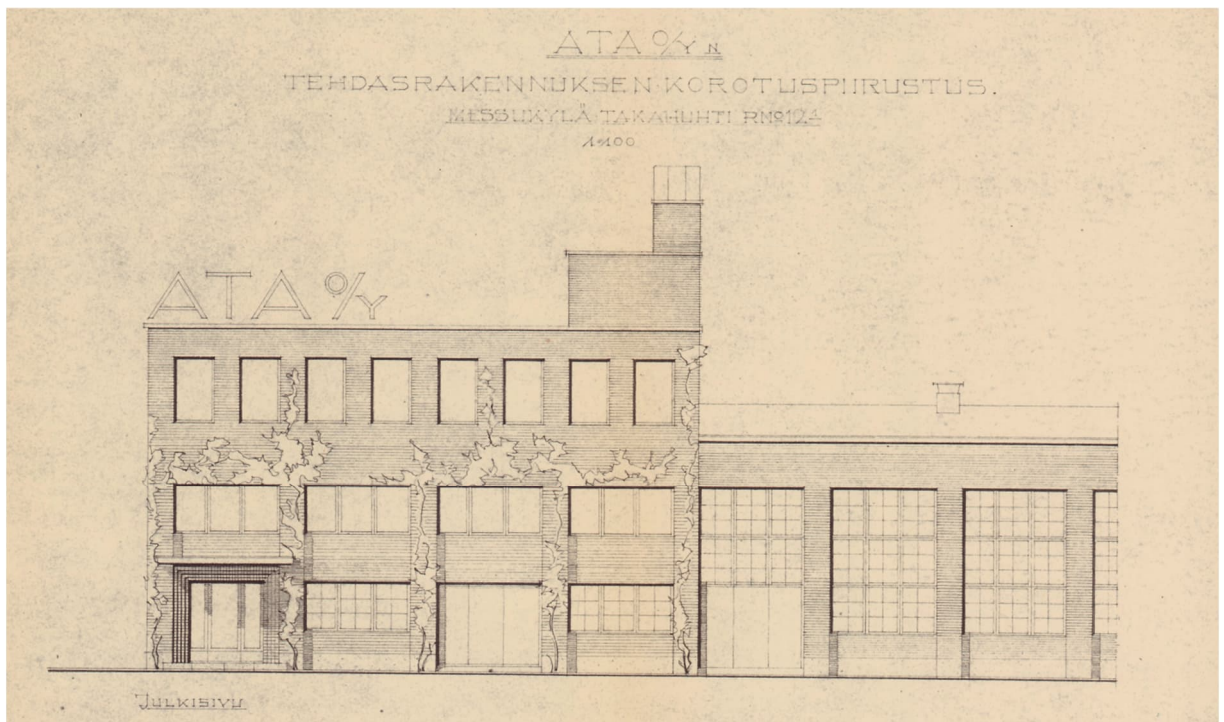
3.1 Muutokset 1940-luvulla

ATA Gearsin arkistosta löytyneen, vuoteen 1997 ulottuvan, ajoituskaavion (Kuva 6.) mukaan tehtaan ensimmäinen laajennus oli vuonna 1942. Laajennusosa on merkattu kaavioon punaisella. Suunnitelmia tälle laajennukselle ei arkistoista löytynyt.

Kuva 6. Arkiston ajoituskaavio.

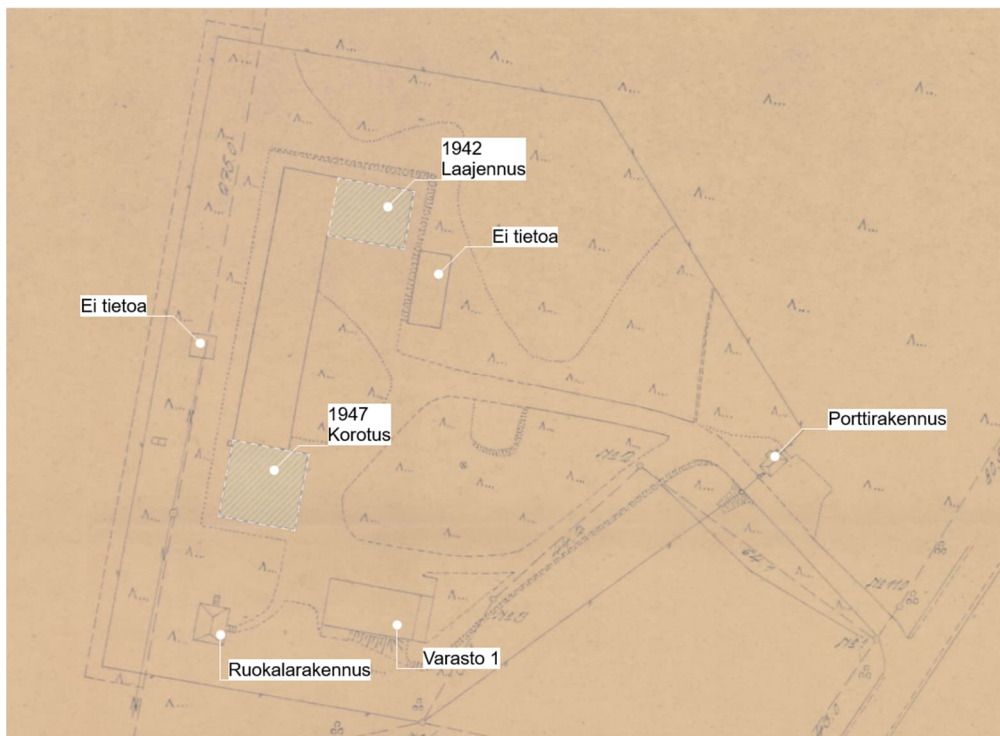
Sen sijaan rakennusvalvonnan arkistosta löytyi vuoden 1947 korotussuunnitelmia (Kuva 7.), joita taas ei ole merkitty ajoituskaavioon. Rakennusvalvonnan asiakirjojen mukaan rakennusluvan valtuutettuna asiamiehenä toimi Jaakko Tähtinen. Lupaa haettiin tehdasrakennuksen osittaiselle korotukselle, joka käsitti yhden lisäkerroksen. Uuden kerroksen laajuus oli n. 255 m² ja käyttötarkoituksena henkilökunnan ruokailutilat.

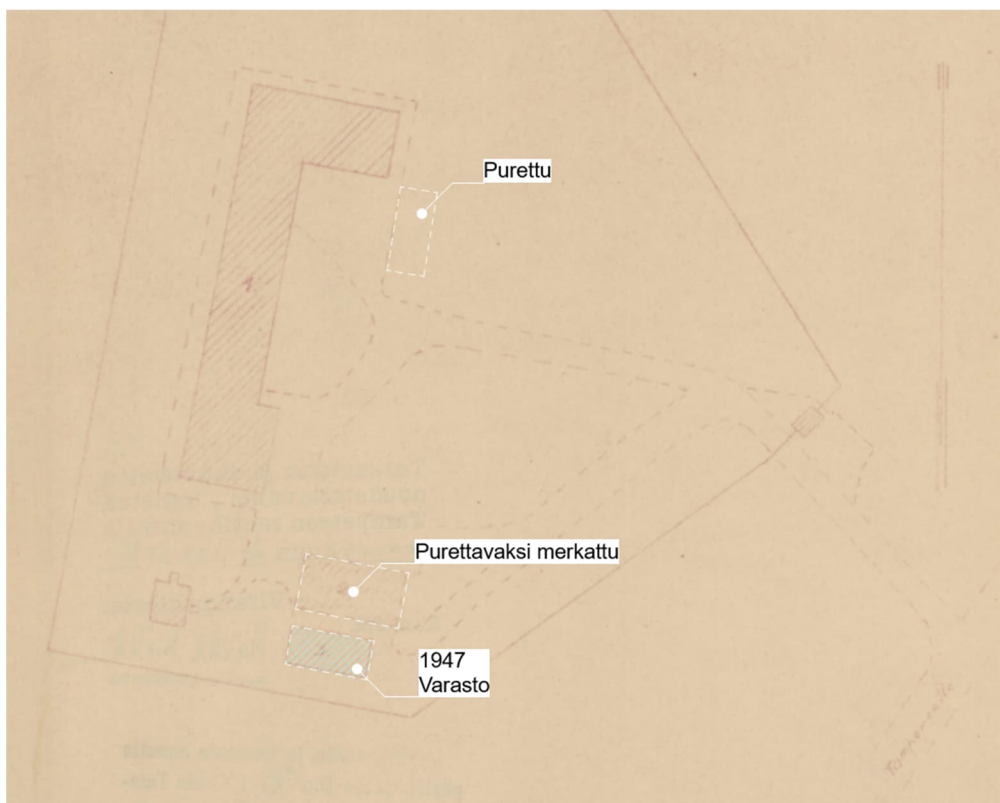
Kuva 7. Julkisivuote tehtaan korotussuunnitelmasta, 1947.

Vuoden 1947 korotussuunnitelmien Tähtisen asemapiirroksessa on ajoituskaaviossa osoitettu laajennusosa merkattuna olemassa olevana rakenteena. Varmuutta rakennusvuodesta ei täten voida tässä todeta.

Tähtisen asemapiirroksessa (Kuva 8.) esitetään tehdasalueen muut rakennukset vuonna 1947: nykyinen ruokalarakennus, kevytrakenteinen varasto, porttirakennus, sekä kaksi muuta nimeämättömiksi jäänyttä rakennusta. 1980-luvun kiinteistöverotukseen ruokalarakennuksen rakennusvuodeksi on merkattu 1947. Lupaa on haettu myös varaston purkamiselle ja uuden rakentamiselle, valtuutettuna asiamiehenä toimi insinööri Jaakko Köppä. Köppän asemapiirroksessa (Kuva 9.) kantatehtaan edessä olevaa nimeämätöntä rakennusta ei ole merkittynä.

Kuva 8. Ote vuoden 1947 Tähtisen asemapiirroksista. Lisätty rasterit ja selitteet muutoksista.

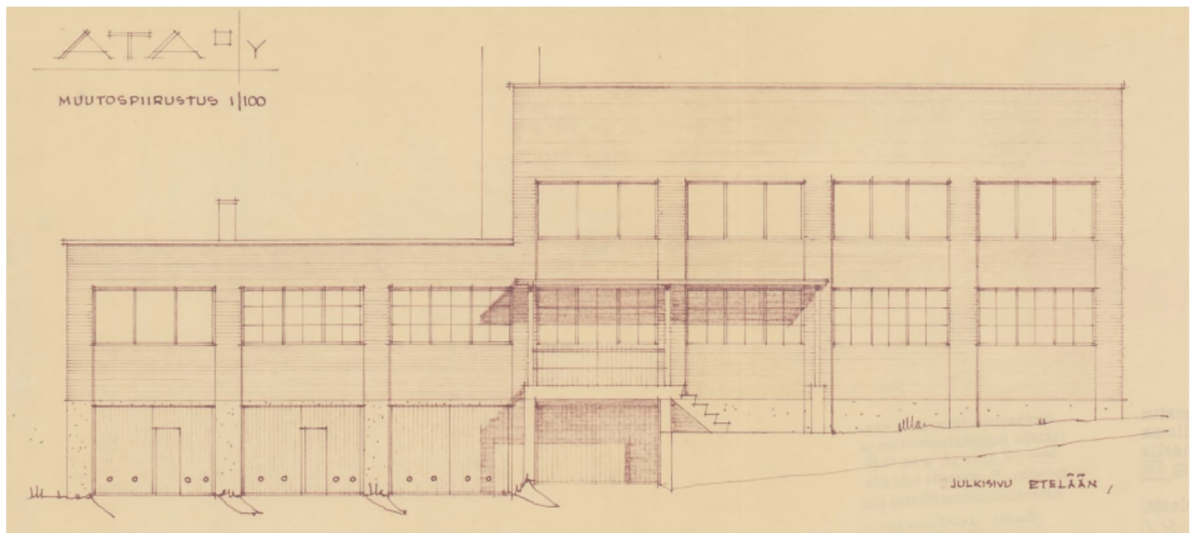

Kuva 9. Ote vuoden 1955 Köppän asemapiirroksista. Lisätty rasterit ja selitteet muutoksista.

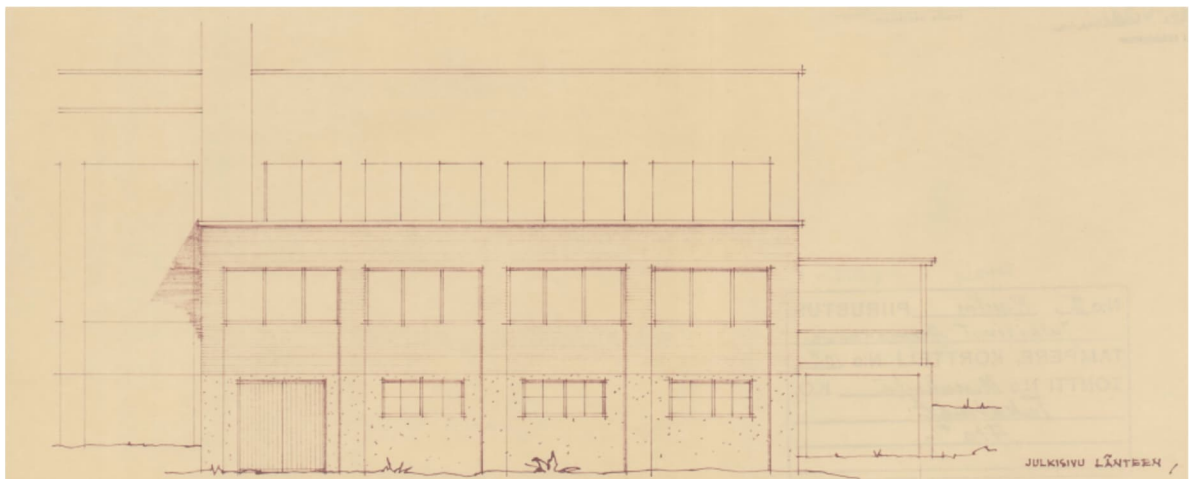
3.2 Kantatehtaan laajennus 1955

1950-luvulla tehdasta laajennettiin löydetyn arkistotiedon valossa vain kerran. Arkiston ajoituskaavioon (Kuva 6.) vihreällä merkattu laajennus työntyy kantatehtaasta niin sanotusti taaksepäin, piha-alueesta vastakkaiseen suuntaan kohti länttä. Alla esitettynä laajennuksen julkisivupiirustukset etelään (Kuva 10.) ja länteen (Kuva 11.) Rakennuslupahakemuksen valtuutettuna asiamiehenä toimi rakennusmestari Yrjö Salo.

1980-luvun kiinteistöverotusilmoitukseen on merkattu varastorakennuksen valmistusvuodeksi 1955. Muutoin tehdasalueen muu rakennuskanta ei 1950-luvulla muuttunut juurikaan.

Kuva 10. Julkisivuote etelään tehtaan laajennussuunnitelmasta, 1955.

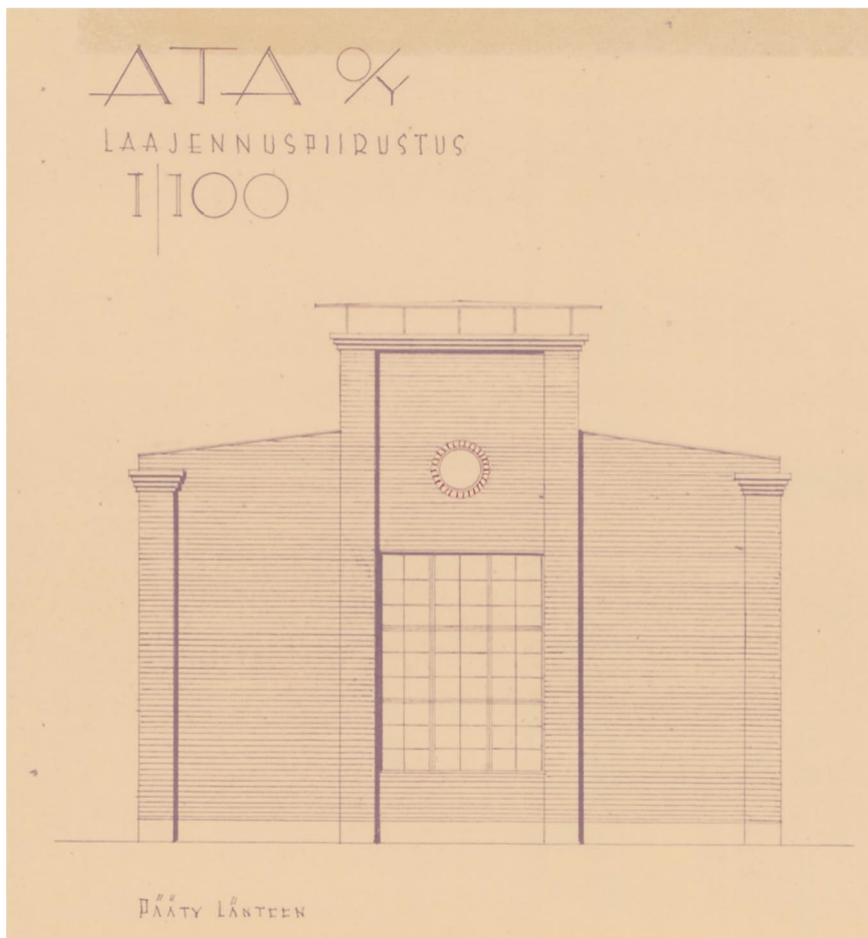
Kuva 11. Julkisivuote länteen tehtaan laajennussuunnitelmasta, 1955.

3.3 Laajennukset ja muutokset 1960-luvulla

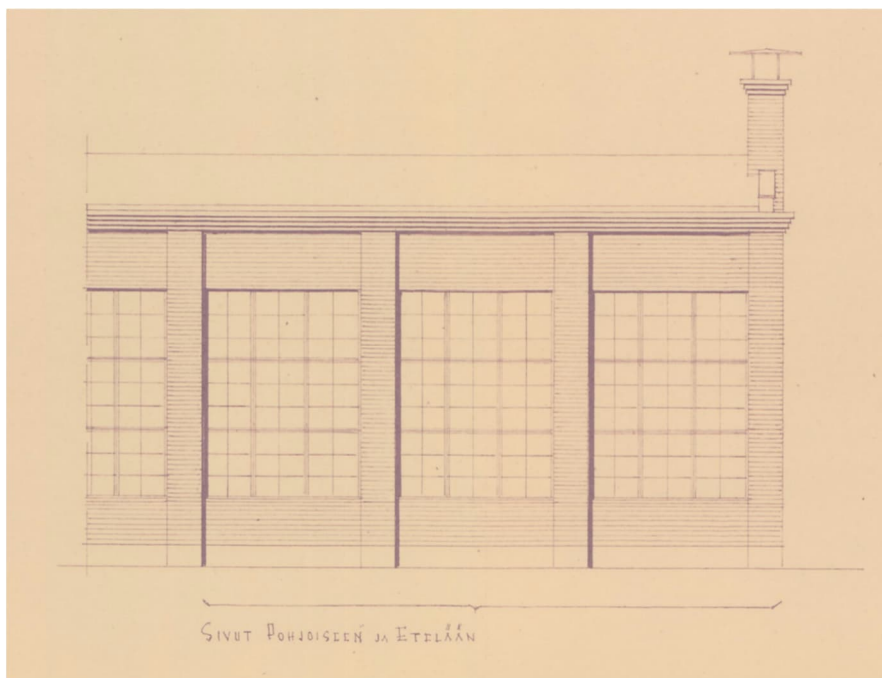
1960-luvulla kantatehdas laajentui kolmeen otteeseen. Ensimmäinen laajennus vuonna 1960 sijoittuu kantatehtaan pohjoispäättyyn, kohti länttä, tehtaan taakse (Kuva 12 ja Kuva 13). Vuoden 1965 laajennus rakennettiin aiemman laajennuksen kainaloon (Kuva 14 ja Kuva 15). Vuonna 1969 rakennettiin korotuskerros vuoden 1955 laajennuksen päälle (Kuva 16 ja Kuva 17.)

Vuoden 1960 laajennuksen rakennuslupahakemuksen valtuutettuna asiamiehenä toimi rakennusmestari Väinö Salmela ja vuonna 1965 insinööri Toivo Sivula. Vuoden 1969 suunnitelmat on allekirjoittanut arkkitehti Pentti Turunen, jonka nimi toistuu suunnitelmissa aina vuosituhannen vaihteeseen asti.

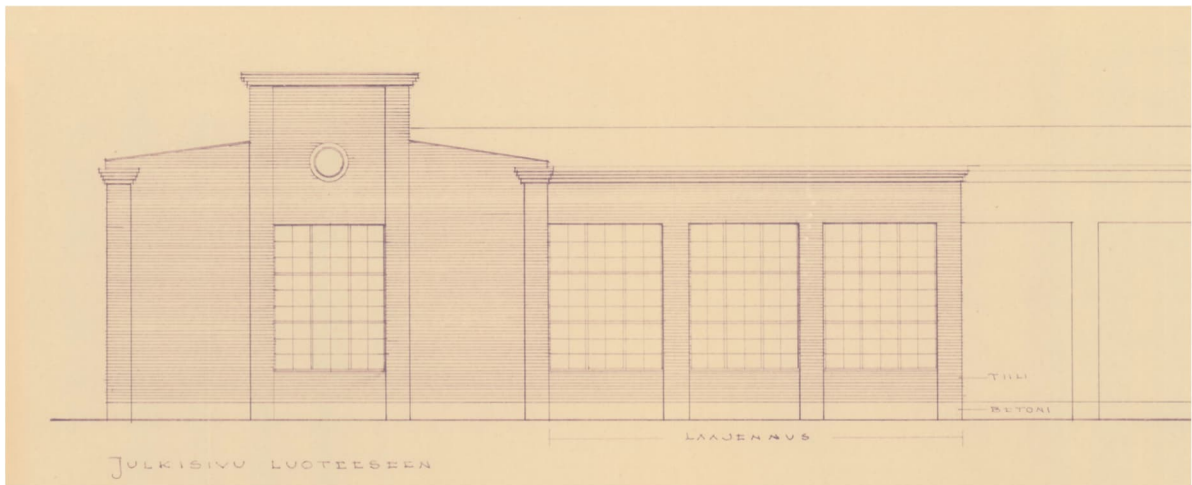
Vuoden 1960 (Kuva 18.) ja 1969 (Kuva 19.) asemapiirustuksissa on laajennusten lisäksi esitetty tehdasalueen muun rakennuskannan muutokset. Vuoteen 1969 mennessä piha-alue oli täydentynyt uudella varastolla ja tehtaan takana olevan pienen rakennuksen laajennuksella. 1980-luvun kiinteistöverotuksessa on merkitty varaston valmistumisvuodeksi 1960.

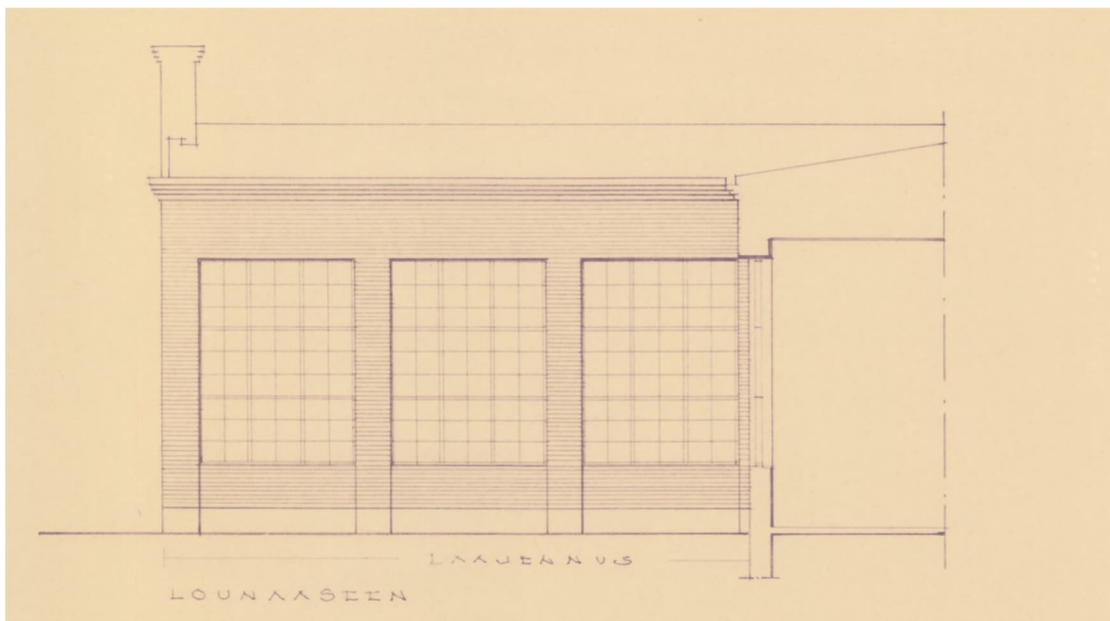
Kuva 12. Julkisivuote länteen tehtaan laajennussuunnitelmasta, 1960.

Kuva 13. Julkisivuote etelään tehtaan laajennussuunnitelmasta, 1960.

Kuva 14. Julkisivuote luoteeseen (länteen) tehtaan laajennussuunnitelmasta, 1965

Kuva 15. Julkisivuote lounaaseen (etelään) tehtaan laajennussuunnitelmasta, 1965.

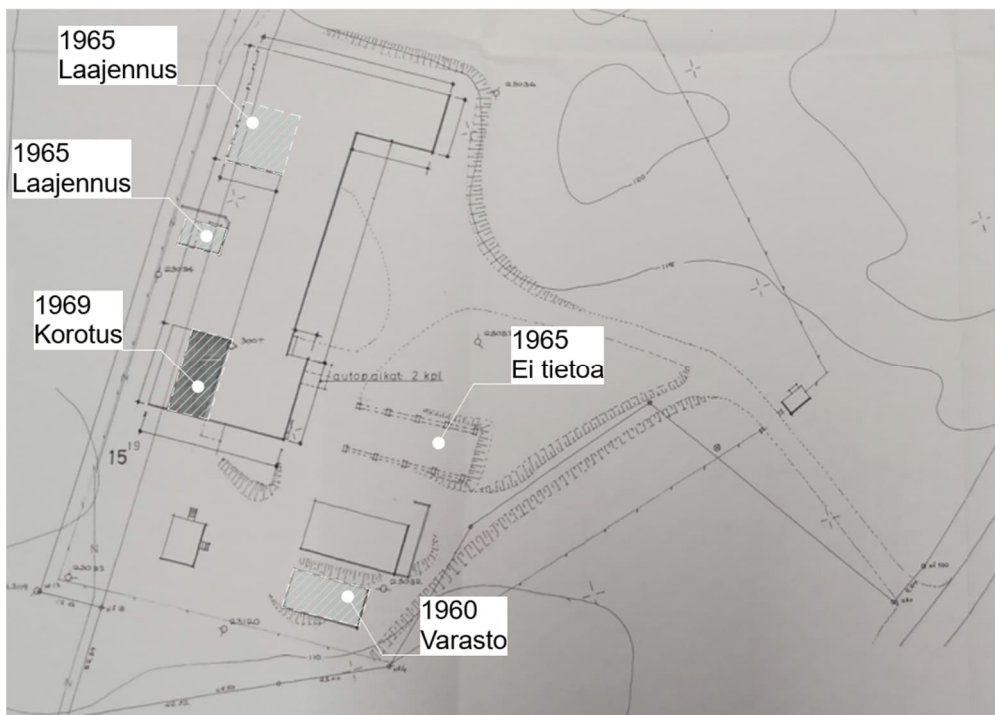
Kuva 16. Julkisivuote etelään tehtaan korotussuunnitelmasta, 1969

Kuva 17. Julkisivuote länteen tehtaan korotussuunnitelmasta, 1969

Kuva 18. Asemapiirrosote, 1960. Lisätty rasterit ja selitteet laajennuksista.

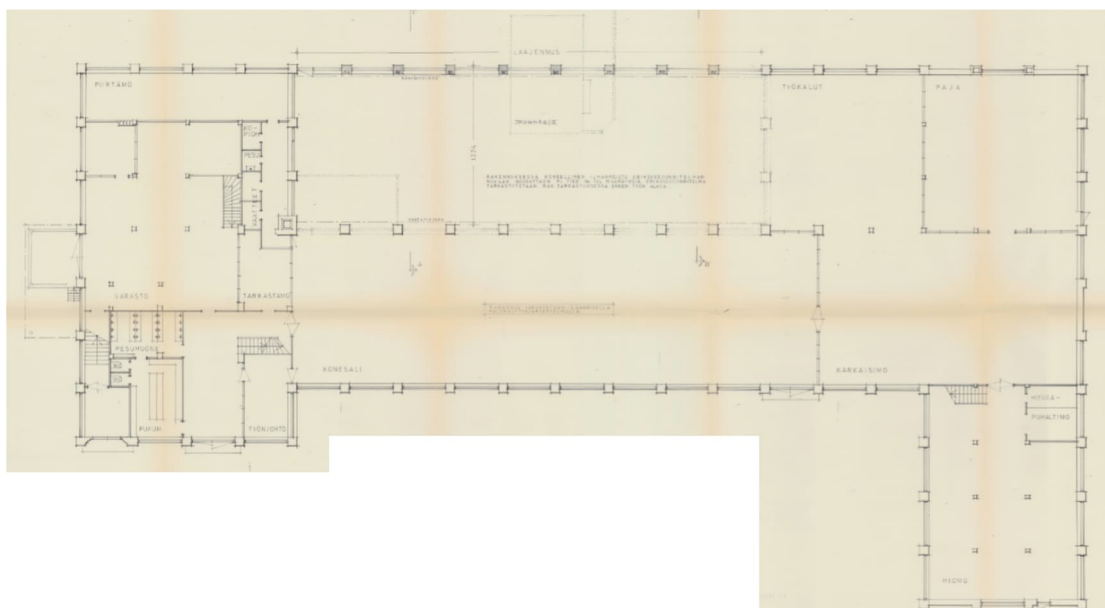

Kuva 19. Asemapiirrosote, 1969. Lisätty rasterit ja selitteet muutoskohtiin.

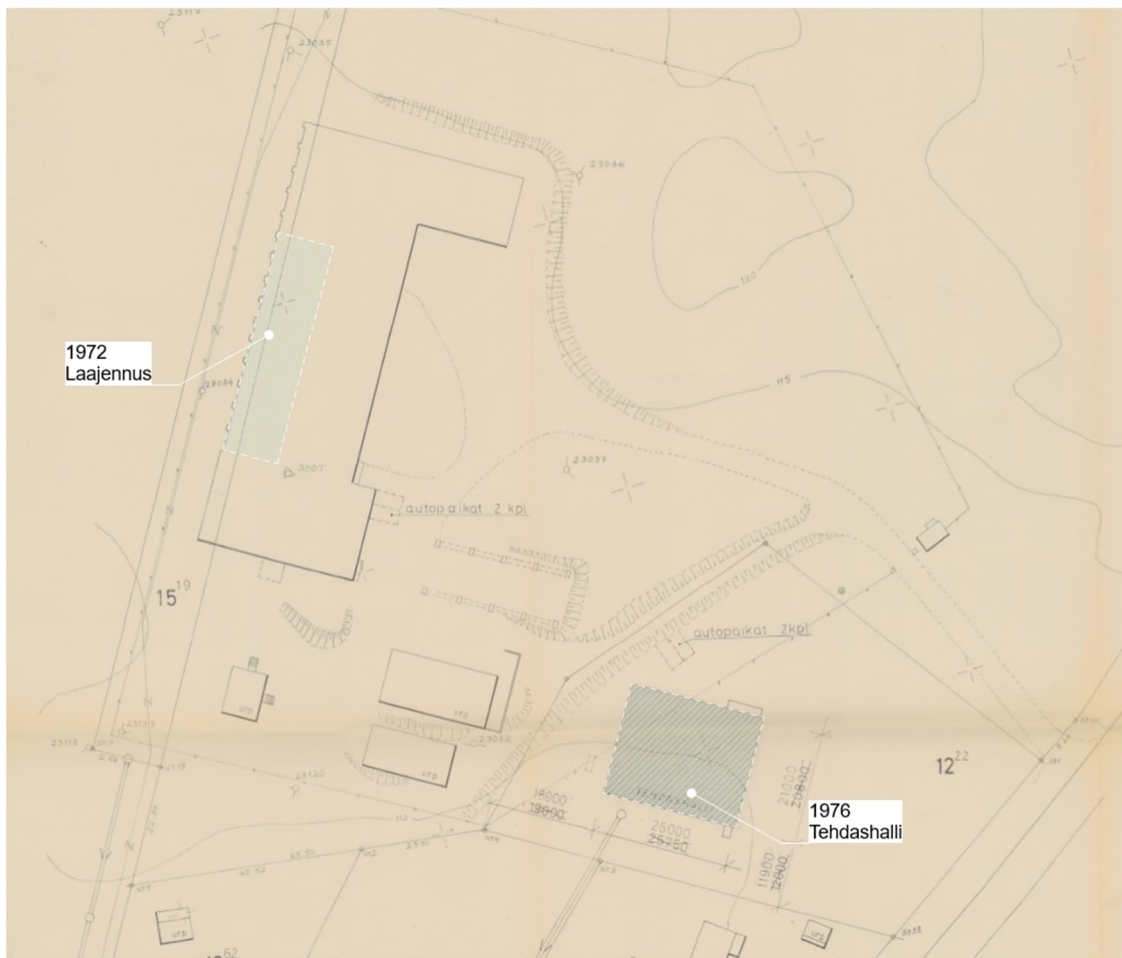
1972–1973 kantatehdasta laajennettiin jälleen, kun tehtaan takaosan laajennussiipien välinen alue rakennettiin täyteen (Kuva 20 ja Kuva 21.) Laajennuksen lisäksi muuntamotila siirrettiin kellariin. Arkkitehtina toimi Pentti Turunen.

Vuoden 1976 asemapiirroksessa (Kuva 22.) on merkittynä uusi hallirakennus piha-alueelle. Hallin kerrosalalaaajuudeksi on merkattu 546 m² ja sen sisältämän väestönsuojan alaksi 45 m².

Kuva 20. Julkisivusuunnitelma länteen, tehtaan laajennus 1973.

Kuva 21. Pohjapiirros tehtaan laajennussuunnitelmasta, 1.krs. 1973.

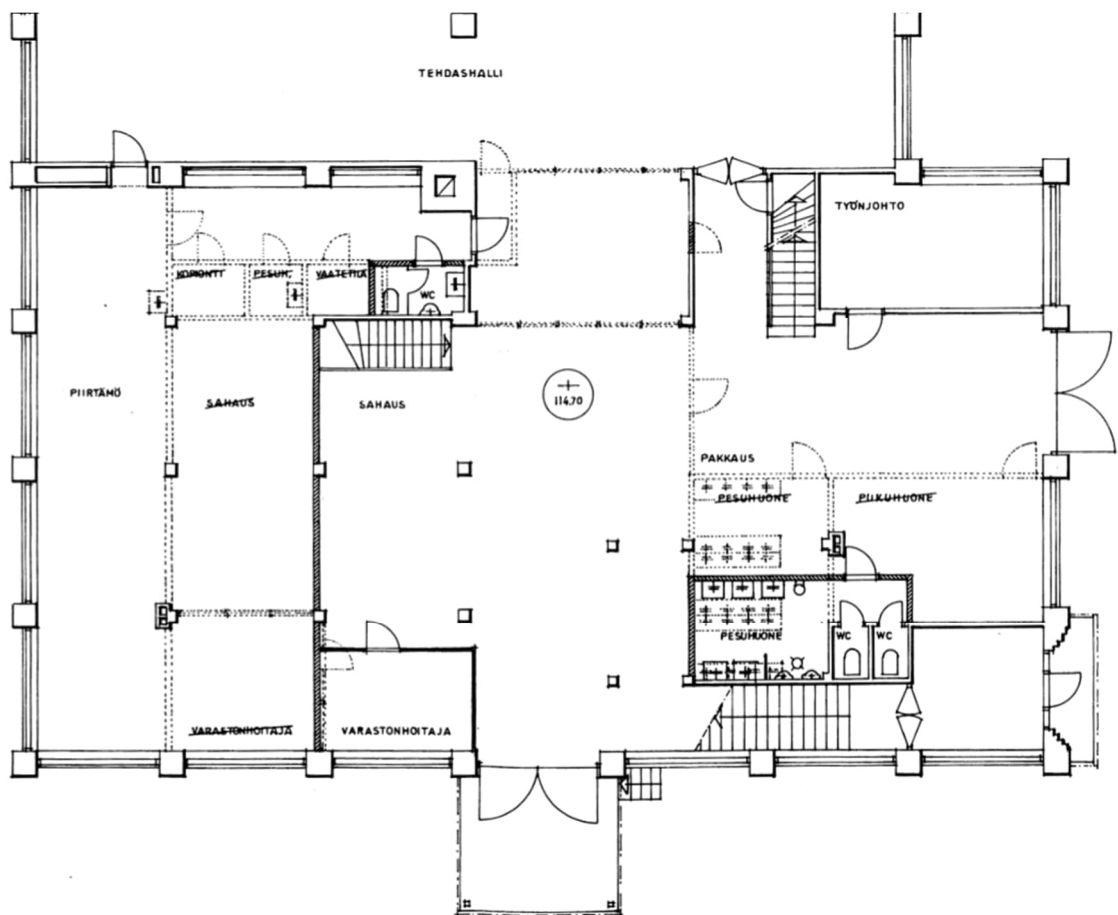

Kuva 22. Asemapiirrosote, 1976. Lisätty rasterit ja selitteet muutoksista.

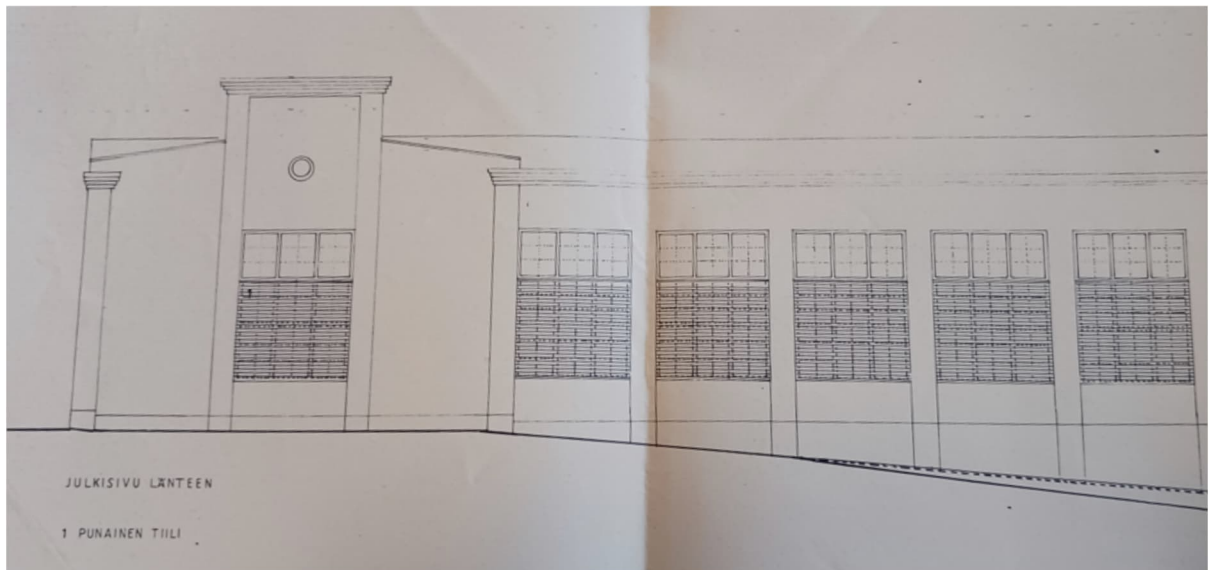
3.5 Laajennukset ja muutokset 1980-luvulla

1980-luvulla kantatehdasta ei arkistomateriaalin mukaan laajennettu kertaakaan. Sen sijaan 1982 tehtiin sisätilamuutoksia kantatehtaan eteläpäädyn 1. kerroksessa (Kuva 23 ja Kuva 24). Muutoksia tehtiin mm. sosiaalitiloihin. Toinen kantatehdasta koskeva muutos oli vuonna 1987, kun länsijulkisivun suurista ikkunoista muurattiin umpeen 2/3-osaa alareunasta.

Piha-alueet pysyivät lähes muuttumattomina 1980-luvun ajan. Lisäyksenä rakennuskantaan oli pieni metalliaihioiden sahaustila tehtaan piha-alueelle (Kuva 25.), varastojen eteen. Kaikissa 1980-luvun muutoksissa toimi suunnittelijana arkkitehti Pentti Turunen.

Kuva 23. Pohjapiirrosote kantatehtaan sisätilamuutoksista, 1982.

Kuva 24. Julkisivuote länteen, jossa esitettyä kantatehtaan ikkunoinen umpeen muuraus, 1987.

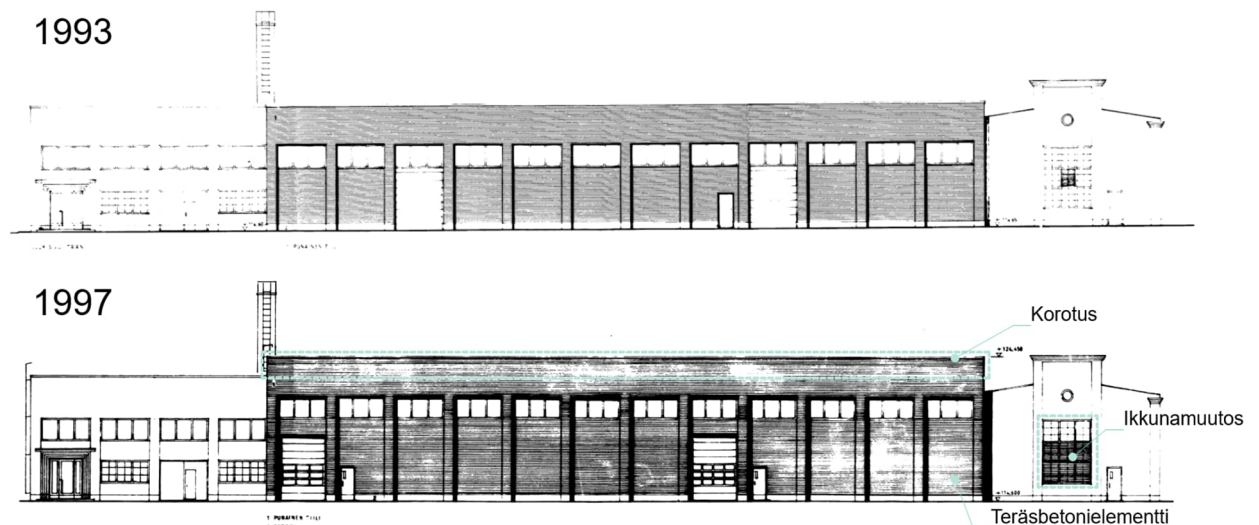

Kuva 25. Asemapiirrosote, 1986. Lisätty rasterit ja selitteet muutoksista.

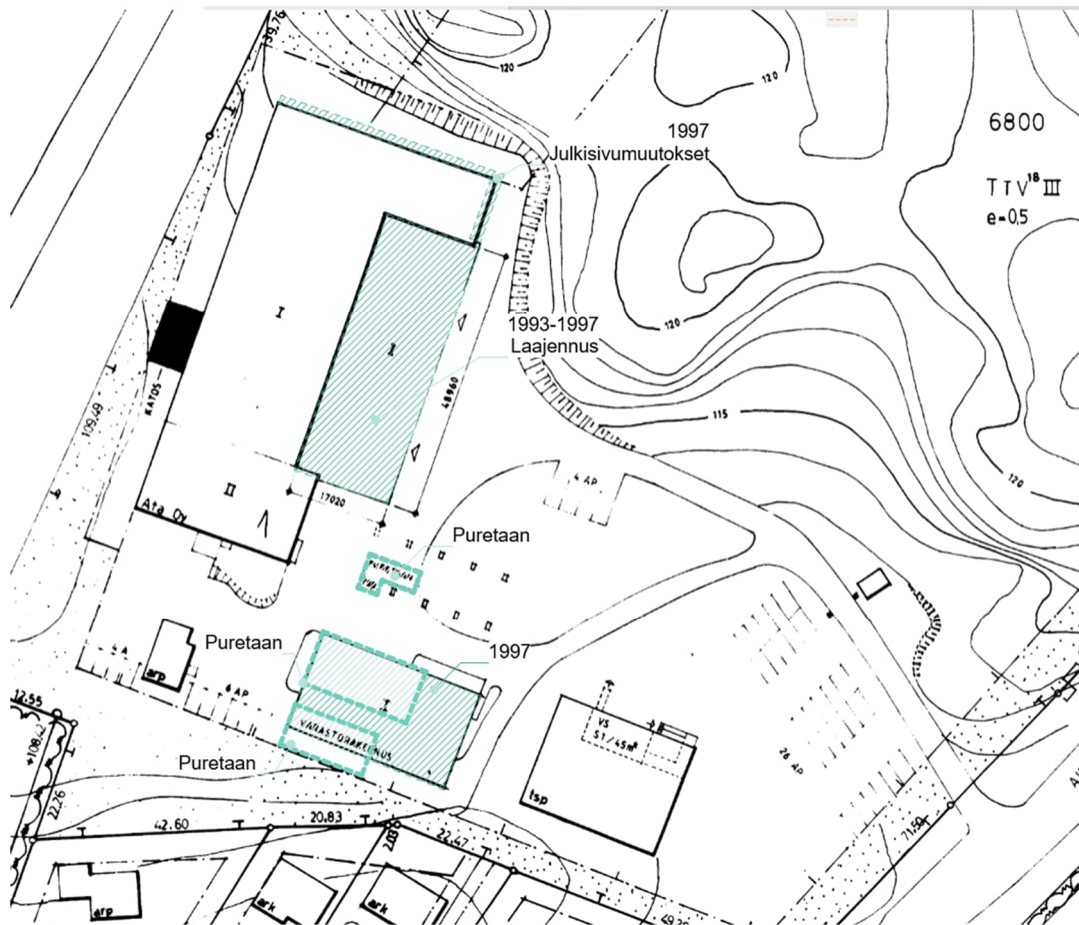
3.6 Laajennukset ja muutokset 1990-luvulla

Vuonna 1993 suunniteltiin suuri laajennus tehtaan pihan puolelle. Vuonna 1997 sama laajennusosa luvitettiin rakennusaikaisille muutoksille. Muutoksena 1990-luvun alun suunnitelmiin rakennusta oli korotettu 1,35 m ja tiilimuurattu ulkoseinä korvattu tiilipinta-aisella teräsbetonielementillä (Kuva 26). Rakennuksen runko oli muutettu teräsrakenteiseksi. Samalla on luvitettu pohjoisjulkisivun ikkunamuutokset, jossa ikkunat on muurattu umpeen samoin kuin länsijulkisivulla aiemmin. Arkkitehtina toimi Pentti Turunen.

Tehtaan pihalta on 1990-luvulla purettu sahaustila ja kaksi kevytrakenteista varastoa. Tilalle on rakennettu yksi isompi varastorakennukseksi nimetty rakennus, joka nykyään esiintyy nimellä teräshalli (Kuva 27).

Kuva 26. Kuvapari 1990-luvun laajennuksen julkisivupiirustuksista. Lisätty merkinnät rakennusaikaisista muutoksista.

Kuva 27. Asemapiirrosote, 1997. Lisätty rasterit ja selitteet muutoksista.

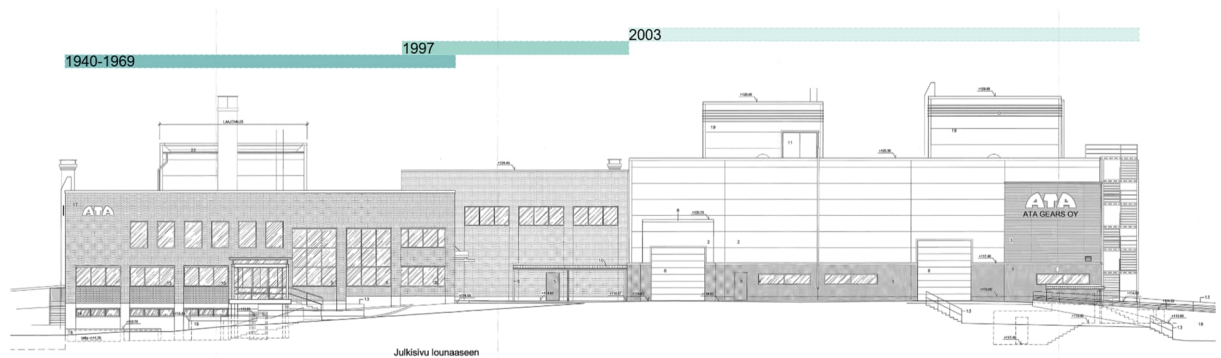
3.7 Laajennukset ja muutokset 2000-luvulla

Kantatehtaaseen rakennettiin tähän asti suurin laajennusosa vuosina 2003–2004: sen laajuuden ollessa 2601 m². Uusi laajennus sisältää myös uuden väestönsuojan. Kantatehtaan sisätiloissa tehtiin myös muutoksia; kellarikerroksen autotalli- ja laboratoriotilat muutettiin ruokalatilaksi, 1. kerroksen varastotilat toimistoksi ja 2. kerroksessa muutettiin parveke sisätilaksi ja otettiin toimistokäyttöön.

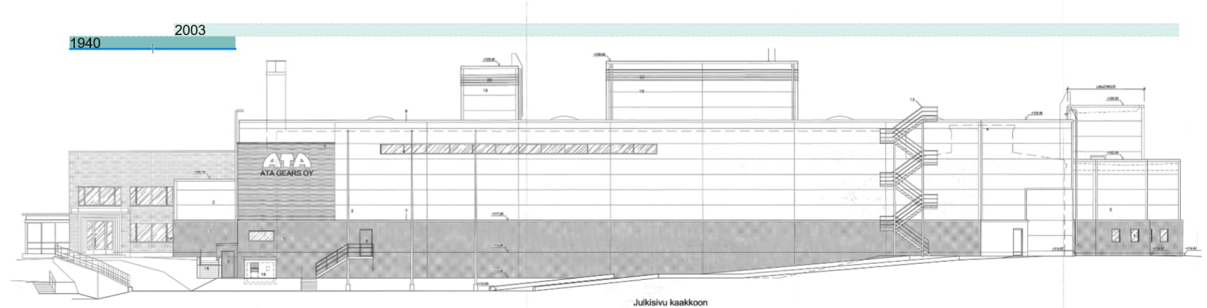
Muutoin muutokset 2000-luvulla ovat toteutuneet maltillisina. 2008 rakennettiin pohjoispäätyyn katos ja haettiin lupaa IV-konehuoneille uuden laajennuksen katolle. 2010 haettiin lupaa pohjoispäädyn puisten kattopalkkien korvaamiseen teräksellä. Suunnittelijana 2010-luvulla tapahtuneille muutoksille toimi rakennusarkkitehti Ismo Blomqvist Arker Oy:stä. Arkeran laatimia luonnoksia ja suunnitelmia mm. uudesta ruokalarakennuksesta löytyy ATA Gearsin omasta arkistosta, mutta niitä ei koskaan toteutettu. Luonnossuunnitelmia ei katsota tarpeelliseksi esittää tässä selvityksessä.

Viimeisin haettu rakennuslupa on vuodelta 2021 ja se koskee muuntamotilojen muutosta kantatehtaan rakennusmassan sisällä. Muutoksen suunnittelijana on rakennusinsinööri Valtteri Leinonen ja tarkastajana arkkitehti Antti Nyman.

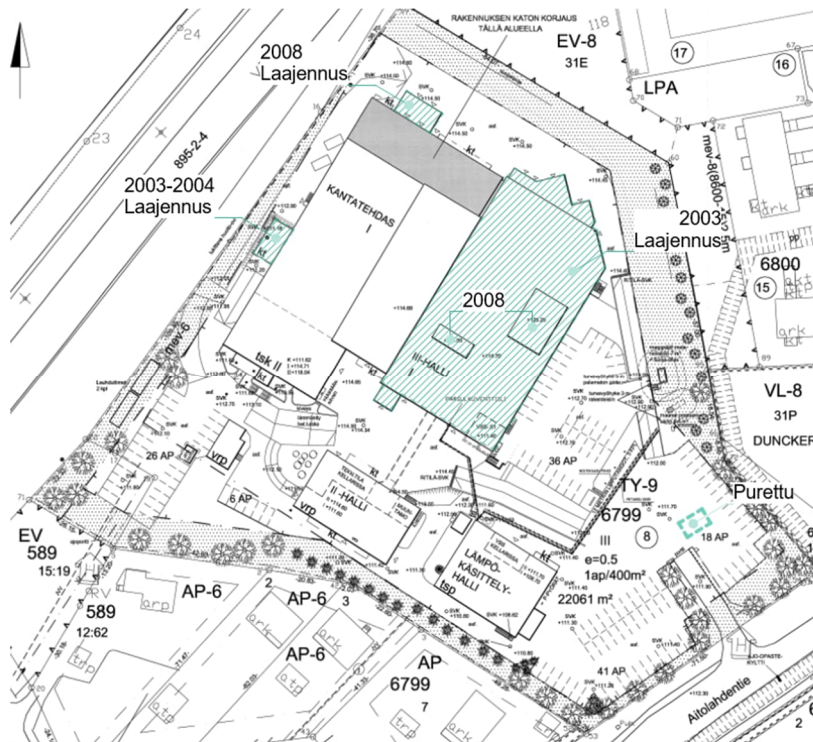
Tehdasalueen muun rakennuskannan muutoksia on kuvattu vuoden 2010 asemapiirroksessa. Porttirakennuksen purun lisäksi pihan ajoreitit ja pysäköintialueet on järjestetty uudelleen.

Kuva 28. Julkisivusuunnitelma lounaaseen (etelään) vuoden 2003 laajennuksesta. Lisätty ajallisen kerrostuman selite.

Kuva 29. Julkisivusuunnitelma kaakkoon (itään) vuoden 2003 laajennuksesta. Lisätty ajallisen kerrostuman selite.

Kuva 30. Julkisivuote vuoden 2010 asemapiirroksista. Lisätty rasterit ja selitteet muutoksista.

4 Nykytilanne

Seuraavassa tarkastelussa on arvioitu alkuperäisen arkkitehtuurin säilyneisyyttä. Osiossa ei ole arvioitu rakennusten teknistä kuntoa, eikä siinä suositella korjaus- tai suojelutoimenpiteitä.

ATA Gearsin tehdas toimii edelleen suunnitellussa käytössään. Myös tehtaan vanhimmat osat ovat käytössä, joskin toimintoja on ajan myötä siirretty laajennusosiin koneiden ja prosessien vaatimien laitteiden koon kasvaessa. Tuotantotilaa on kasvatettu vanhan kantatehtaan ympärille, ja alkuperäisen tehtaan rajat on sisätiloissa havaittavissa lähinnä eri pilarityypeistä.

Tehdaskokonaisuus on muotoutunut nykymuotoonsa monessa eri vaiheessa, ja eri aikakausille tyypilliset rakentamistavat ovat havaittavissa rakennusten ulkoasusta ja käytetyistä materiaaleista. Vanhimman osan julkisivut ovat paikallamuurattua punatiiltä. Laajennuksissa julkisivumateriaaleina on käytetty tiililaattaelementtejä, teräspoimulevyä, paroc-elementtejä ja betonia.

Alue on teollisuuskohteelle ominaisesti kehittynyt prosessien ja tuotannon ehdoilla. Tehdasalue sijaitsee teollisuusalueelle epätypillisesti pientaloalueen keskellä. Tehdasalueen rajautuminen ympäröiviin pientaloalueisiin on vaikuttanut myöhemmissä vaiheissa rakennettujen tuotantotilojen tiukkaan sijoitteluun tontilla.

Tehdastiloja on laajennettu tarpeen mukaan, ja eri tilojen ja rakennusten käyttöaste on korkea. Kaikki rakennukset ovat käytössä, ja tiloille on toimintojen siirtyessä osoitettu uusia käyttötarkoituksia. Sisätiloihin on rakennettu toimistoparvia, sosiaalitylöitä on sijoitettu kellareihin ja hallitilaa on hyödynnetty myös korkeussuunnassa. Muuntojoustavuus ja hyvä muutoksensietokyky käy ilmi lukuisista muutospiirustuksista ja näkyy siten sisätilojen kerroksellisuutena.

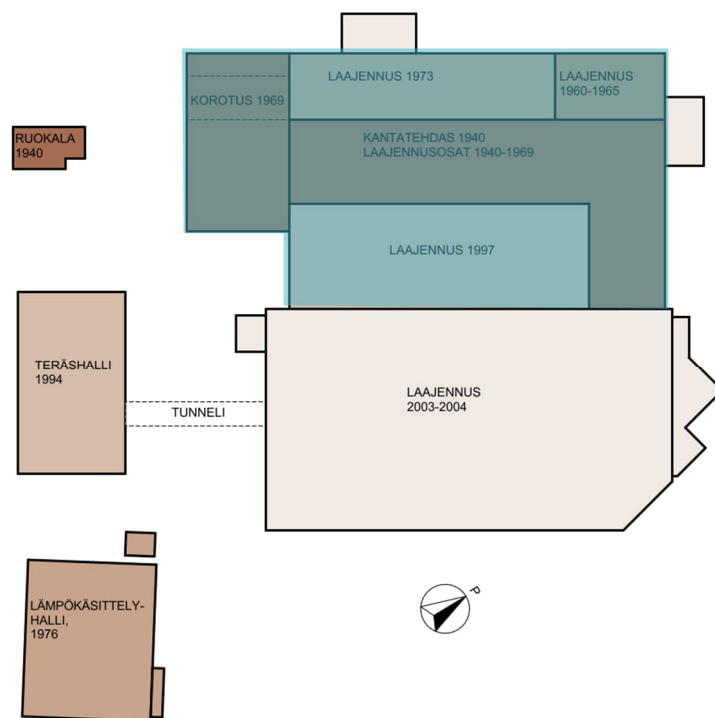
Sisätiloja on tässä osuudessa kuvattu lähinnä kantatehtaan ja kantatehtaan konttori-osan osalta. Muiden laajennusten ja rakennusten sisätilat katselmoitiin kohdekäynnillä, ja niiden todettiin edustavan tyypillistä tuotantotilaa. Seuraavissa osissa käsitellään eri rakennusten nykytilaa ja säilyneisyyttä rakennuskohtaisesti.

4.1 Kantatehdas

Kantatehdas muodostaa tehdasalueen vanhimman säilyneen osan. Kantatehtaan vanhimmat osat valmistuivat 1940, mutta julkisivuja on sittemmin purettu uusien kantaosan ympärille rakennettujen laajennusten myötä. Vanhaa julkisivua on näkyvissä konttoriosassa, sekä vähäisessä määrin rakennuksen pohjoisseinustalla.

Kantatehtaan säilyneet julkisivut edustavat aikakaudelle tyypillistä massiivimuurattua teollisuusrakentamista. Julkisivuissa on kohteen teollinen luonne huomioiden arkkitehtonista kunnianhimoa, ja pääsisäänkäynnin yhteyteen on tiilimuurauksella saatu koristeellisuutta. Säännönmukainen aukotus ja julkisivun pilasteriaiheet lisäävät julkisivun mielenkiintoisuutta. Näkyvissä olevat kantatehtaan julkisivut ovat hyvin säilyneet, joskin suurin osa alkuperäisistä julkisivuista on purettu laajennusten myötä.

Vanha päärakennus ja edustustilat ovat pitkälti alkuperäistä käyttötarkoitustaan vastaavassa käytössä, joskin toimintoja on laajennusten myötä siirretty ja järjestelty uudelleen. Kantatehtaan konttoriosassa on toimistoja, työhuoneita ja neuvottelutiloja.

Kuva 31 Paikannuskaavio, kantatehdas

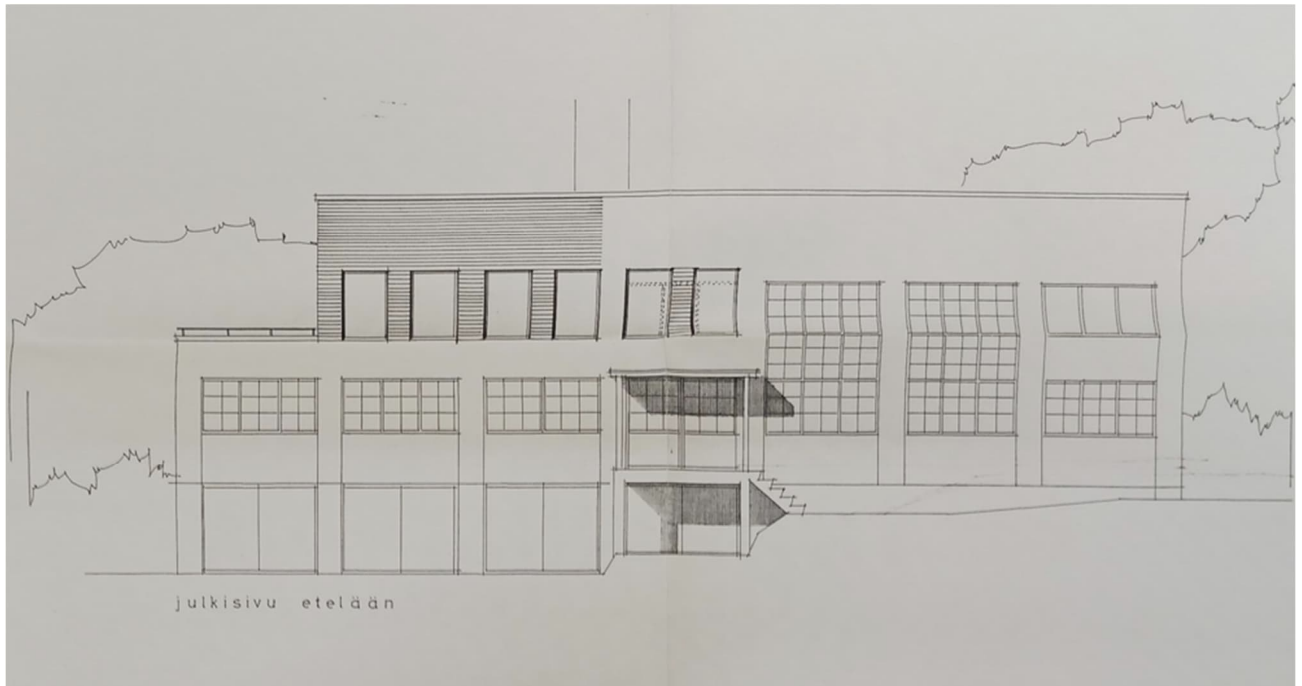
Kuva 32: Konttorirakennus lounaskulmalta. Vasemmalla näkyy 1973 rakennettu tiilimuurattu laajennusosa.

Kuva 33: Konttoriosan 2. kerroksen vuonna 1969 rakennettu laajennus erottuu suorakaitteen muotoisista ikkunoista ja hieman erisävyisestä muurauksesta.

Kuva 34: Porrashuoneen lasiseinä on uusittu metallirunkoiseksi järjestelmälasiseinäksi, ja alkuperäistä ruutujakoa on yksinkertaistettu jättämällä välipuitteet pois. Puitteiden väri on uusimisen yhteydessä muutettu valkoisesta harmaaksi.

Kuva 35 Lupapiirustus vuodelta 1969. Rakennuslupaa haettiin konttoriosan toisen kerroksen laajentamiselle.

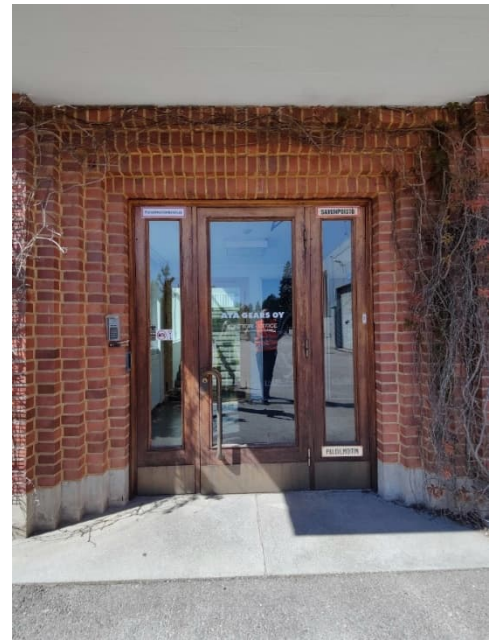

Kuva 37 Rakennuksen luoteissivun julkisivua. Vanha tiilijulkisivu on jäänyt osittain uuden betonielementtirakenteisen lastausrakenteen ja katosrakenteiden taakse.

Kuva 36 Alkuperäiset autotallien ovet on ummistettu konttoriosan 1. kerroksessa eteläsivulla. Ovet muutettiin ensin ikkunoiksi, ja ikkunoita pienennettiin ja betoniosat uusittiin lupakuvien mukaan 2003.

Konttoriosan pääsisäänkäynnin yhteyteen on muurauksella tuotu koristeellisuutta, mikä lisää sisäänkäynnin edustavuutta. Julkisivun muuraus ja yksityiskohtat ovat säilyneet hyvin ja silmämääräisesti arvioiden hyvässä kunnossa. Puinen ulko-ovi messinkisellä vetimellä on alkuperäinen.

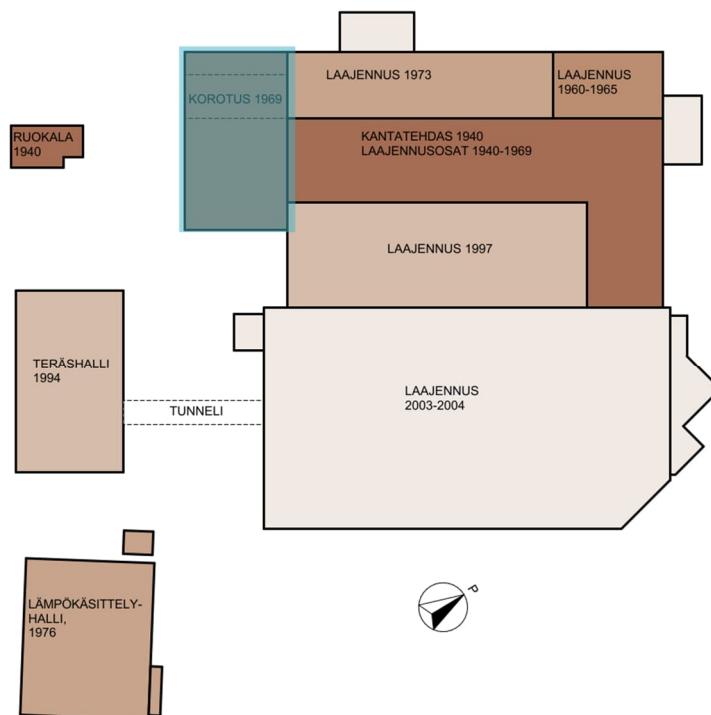
Kuvasarja 38: Sisäänkäynnin muurauksen yksityiskohtia

4.2 Konttoriosa, sisätilat

Porrastila ja tuulikaappi ovat säilyneet hyvin, ja tiloja on huollettu alkuperäiset yksityiskohdat huomioiden. Sisääntulo konttorirakennukseen on juhlava, ja porrashuoneesta avautuvat suuret ikkunapinnat tekevät tilasta valoisan. Tuulikaappi ja porrashuone ovat parhaiten säilyneitä sisätiloja konttorirakennuksessa. Portaikko on mosaiikkibetonia, ja porrashuoneen ovet puisia pariovia messinkisin yksityiskohdin.

Konttoriosan toimistotiloissa on ajan saatossa tehty väliseinämuutoksia ja tiloja on nykyaikaistettu. Tiloihin on lisätty alaslaskettuja kattoja ja tekniikkaa. Pintamateriaalit on pitkälti uusittu, ja materiaaalimaailma ja kalustus vastaa tyypillistä 2000-luvun toimistotilaa. Konttoriosan vastaanottoaulan sisäovet vaikuttavat osittain alkuperäisiltä puuovilta.

Pääsisäänkäynti, tuulikaappi ja porrashuone muodostavat sisätiloista parhaiten säilyneen kokonaisuuden, toki porrashuoneen ilmettä on jonkin verran muuttanut ikkunoiden ruutujaon muuttaminen ikkunoiden uusimisen yhteydessä.

Kuva 39 Paikannuskaavio, konttoriosa

Kuva 40 Porrashuone on korkeaa tilaa, ja sisääntulo rakennukseen on juh-
lava. Porrashuoneeseen ei juurikaan ole lisätty tekniikkaa. Puinen käsi-
johde jatkuu yhtenäisenä koko portaан matkalta.

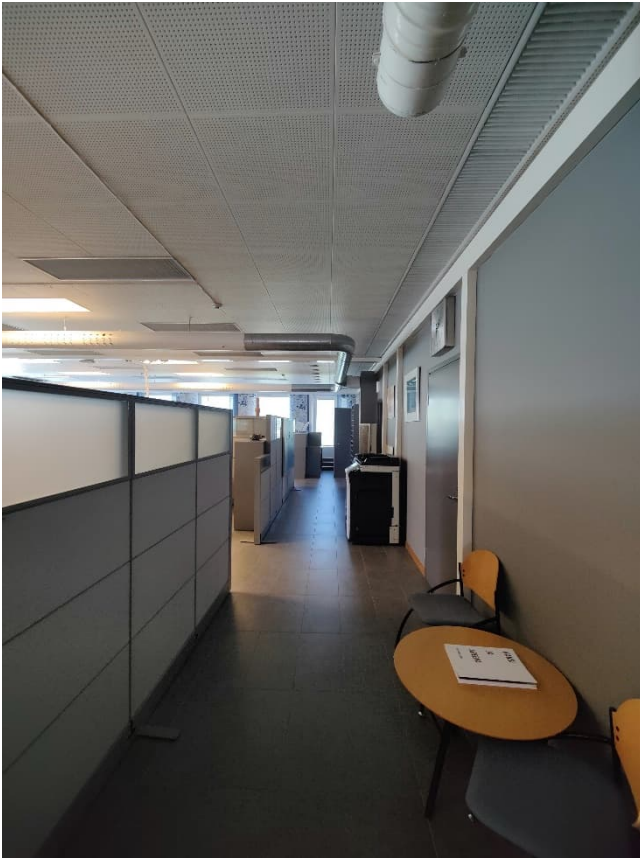
Kuva 41: Porrashuoneen puukaide ja seinän maalaus. Porrashuoneen pinnat ovat hyvässä kunnossa ja tiloja on uusittu alkuperäistä tyyliä kunnioittaen.

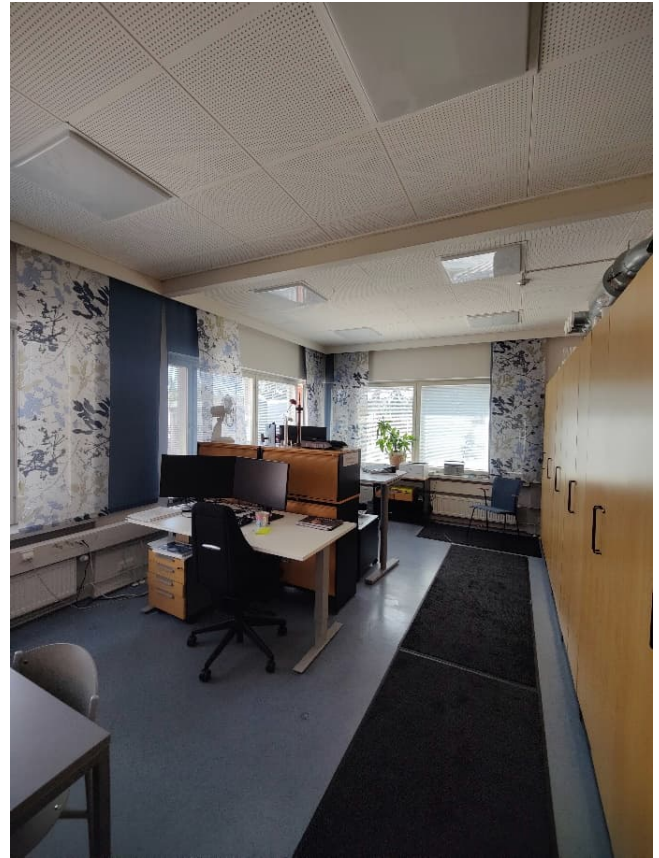
Kuva 42 Porrashuoneen väliovet konttoriosasta katsottuna. Ovet ovat todennäköisesti alkuperäiset.

Kuva 43: Vastaanottoaula. Materiaaleja on uusittu ja tekniikkaa nykyaikaistettu. Tilojen alakatot ovat myöhemmiltä rakennusvaiheilta. Vanhat kalusteet, tilojen ovet ja kassakaappi kertovat tehtaan pitkästä historiasta.

Kuva 45: Konttoriosan 2. kerroksen toimistotiloja

Kuva 44: Toimistotiloja konttoriosan lounaisosassa

4.3 Kantatehdas, tuotantotilat

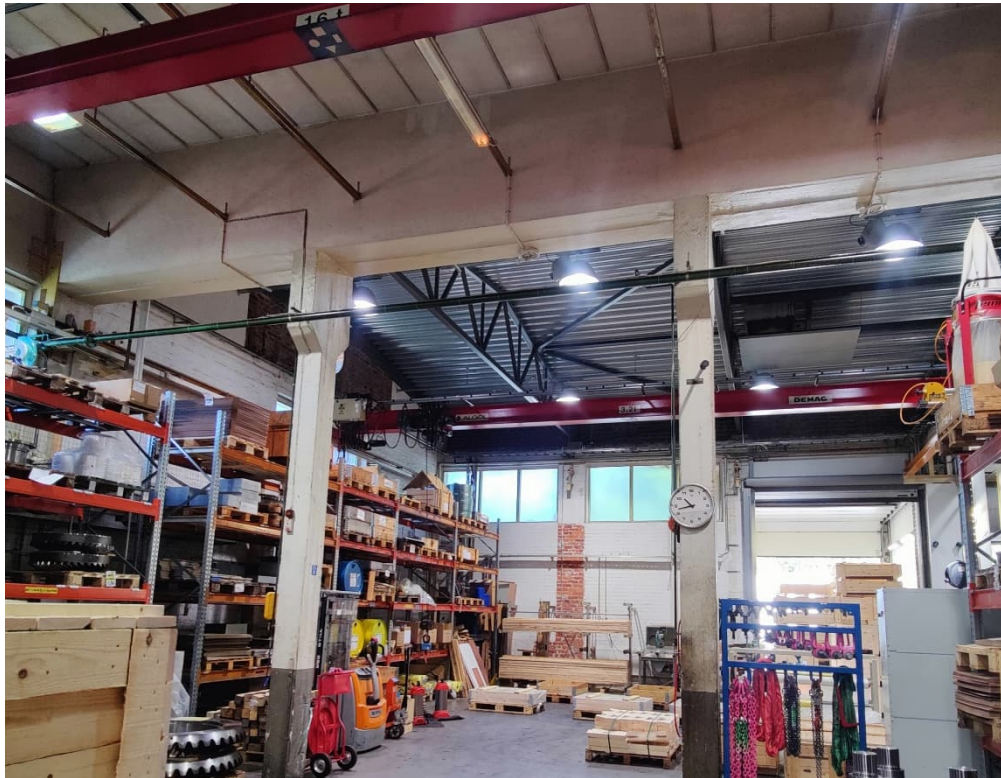
Kantatehdas laajennuksineen muodostaa suuren yhtenäisen sisätilan, jota pilarilinjat rajaavat eri osioihin. Eri rakennusajankohdat on sisätiloissa havaittavissa lähinnä eri pilarityypeistä ja vaihtelevista jänneväleistä. Alkuperäiset 1940-luvun sisätilat ovat ulkoseinien purkamisen myötä sulautuneet osaksi isoa hallitilaa.

Ulkoseinien sisäpinnoissa on havaittavissa muistumia tehtaan historiasta, esim. ulkoseinissä on osittain tummaksi maalattu alaosa vanhalle teollisuuskohteelle tyypilliseen tyyliin.

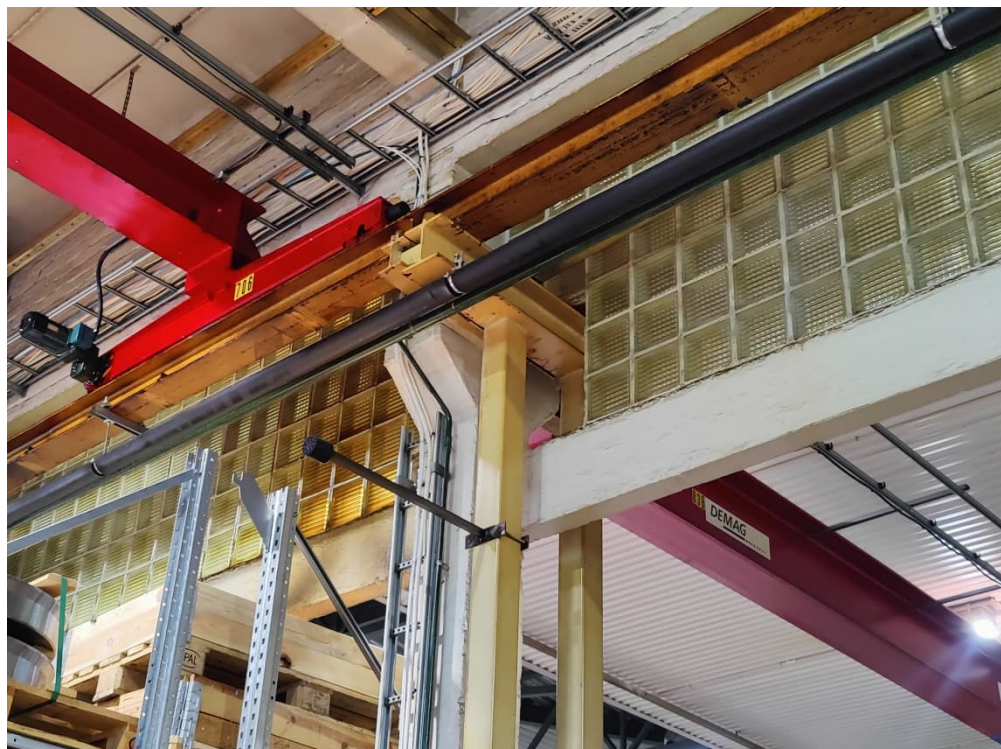
Kantatehtaan pystyrakenteet muodostuvat betonisesta pilari-palkkirakenteesta. Yläpohjan kantava osa on siporex-laattaa. Rakenteita on uusittu eri rakennusvaiheiden yhteydessä, ja eri vaiheet näkyvät pitkälti vain ulkoseinien sisäpintojen vaihteluna.

Kuva 46 Kantatehtaan tuotantotilaa 1973 laajennuksen kohdalta. Ulkoseinän alaosan maalaus on vanhalle teollisuuskohteelle tyypillinen.

Kuva 47 Kantatehtaan alkuperäistä betonista pilari-palkkijärjestelmää.

Kuva 48 Tehtaan sisätiloissa on havaittavissa kerroksellisuutta. Betoni- ja teräs-runkojärjestelmät limittyvät ja kertovat tehtaan laajennushistoriasta.

Kuva 49: Vuonna 1960 rakennetun laajennuksen päätyjulkisivun pyöreä ikkuna on nähtävissä myös tehtaan sisäpuolelta. Yläpohjarakenne on sittemmin muutettu puurakenteisesta teräsrakenteiseksi.

4.4 Kantatehtaan laajennukset 1960–1997

Vuosina 1960–1973 rakennetut laajennuksissa on pyritty mukailemaan vanhan kanta-tehtaan ulkonäköä niin materiaalin kuin julkisivujen rytmityksen puolesta. 1960 teh-dyssä laajennuksessa on koristeellinen päätyjulkisivu, joka on länsijulkisivulla sittem-min sulautunut samaan linjaan 1965 ja 1973 vuonna rakennettujen laajennusten kanssa. Päätyjulkisivut olivat alun perin molemmilla puolilla, mutta itään suuntautunut julkisivu on myöhemmin purettu vuonna 2004 rakennetun laajennuksen myötä.

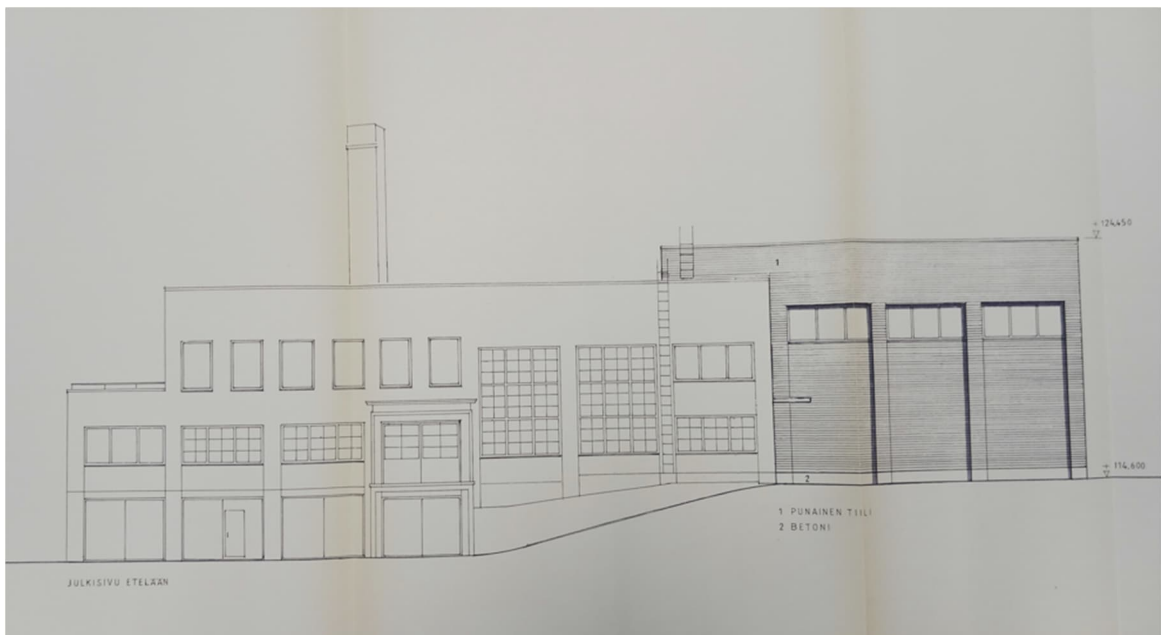

Kuva 50 Kantatehtaan vuosina 1960 rakennetun laajennuksen päätyjulkisivu. Päätyjulkisivun ikkunan pienennys erottuu vaaleampana tiilimuurauksena ikku-nan alapuolella.

Kuva 51: Kantatehtaan vuonna 1997 tehty ikkunoiden pienennys on havaittavissa vaaleampana ja tasalaatuisempana muurauksena moottoritien puoleisella sivulla.

Kantatehtaan eteläpuolelle 1997 rakennettu laajennus edustaa ajalleen tyypillistä tiili-laattapintaista elementtirakentamista. Vuoden 1997 laajennuksen julkisivua on havaittavissa enää pääsisäänkäynnin vierustalla, jossa tiili-laattapintainen julkisivu muodostaa nivelosan uudemman paroc-hallin ja vanhan konttoriosan välille. Rakennusmassan sisälle jääneet julkisivut on pitkälti purettu tai levytetty laajentamisen myötä.

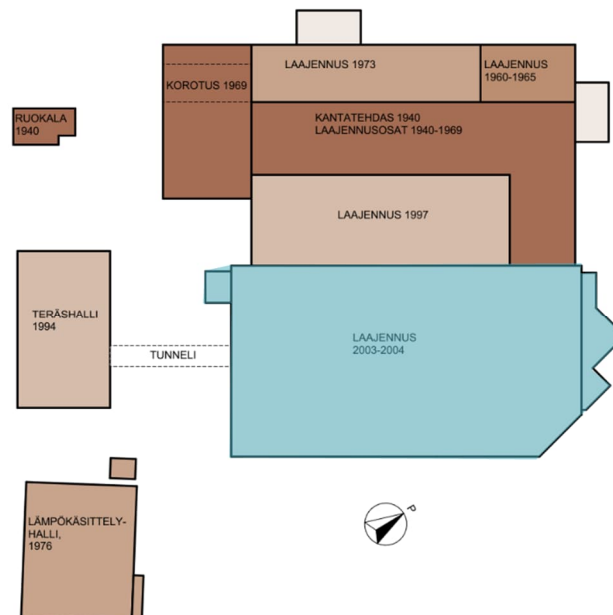
Kuva 52: Lupakuva: julkisivu vuodelta 1997. Laajennuksen julkisivussa on muokailtu kantatehtaan julkisivua. 1997 laajennuksen eteläsivu on sittemmin jäänyt vuonna 2004 rakennetun laajennuksen taakse.

Kuva 53: Kantatehtaaseen liittyvä 1997 rakennettu laajennus muodostaa tiili-laattapintaisen nivelosan kantatehtaan ja uuden paroc-rakenteisen vuonna 2004 rakennetun laajennuksen väliin. Julkisivussa on mukailtu vanhaa julkisivua ikkunajaon ja pilasterien avulla, mutta elementtisaumat ja tiilen tasalaatuisuus paljastavat myöhemmän rakennusajankohdan.

4.5 Laajennus 2004

Alueelle saavuttaessa merkittävimmän rakennusmassan muodostaa 2004 rakennettu laajennus. Julkisivu on hopeaa paroc-elementtiä, ja pääjulkisivussa on nurkassa metallisäleikkö toistamassa tiilen värimaailmaa. Aukotus on vähäistä. Sokkeli nousee korkealle, ja betoni muodostaa yhden julkisivun päämateriaaleista. Laajennuksen lastauslaituri peittää näkyvyyttä vanhalle konttoriosalle. Kuvassa kantatehtaan konttoriosa näkyy vasemmassa reunassa. Katolla sijaitsee muuta massaa tummempi IV-konehuone.

Kuva 54 Paikannuskaavio, laajennus 2003

2004 vuoden laajennuksella ei nuoren ikänsä puolesta ole kovinkaan paljon rakennushistoriallista arvoa. Rakennus ei myöskään edusta kovinkaan poikkeuksellista arkkitehtuuria muuhun 2000-luvun elementtirakentamiseen verrattuna. Laajennuksen suunnittelussa tärkeintä on todennäköisesti ollut tarjota kuoret tuotantotoiminnalle, ja arkkitehtuuri on syntynyt tuotannon ehdoilla. Ulkonurkan ruskea säleikköosa lisää julkisivun mielenkiintoisuutta ja toimii taustana toiminnasta kertovalle ATA -kyltille. Hopeinen paroc-pinta luo modernin ilmeen tehtaan nykyiselle pääjulkisivulle.

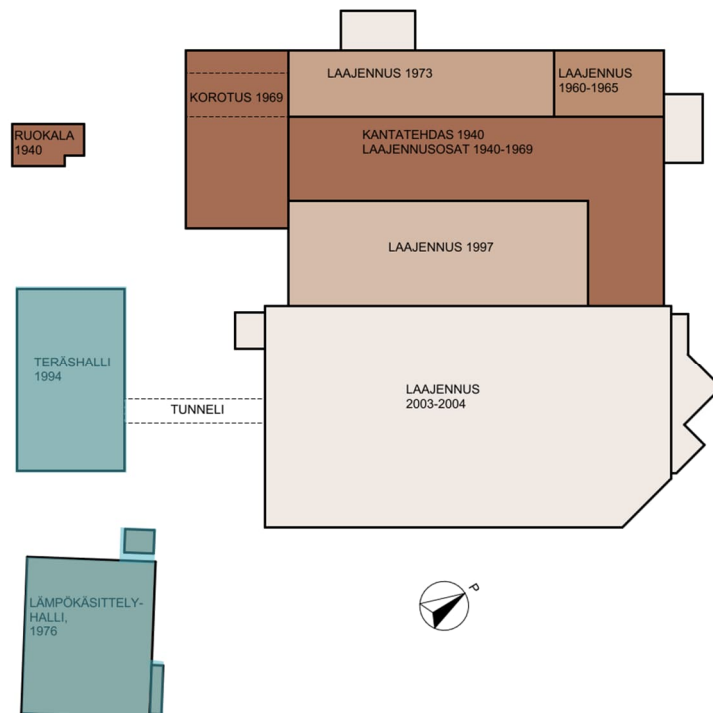

Kuva 55 Vuonna 2004 valmistunut laajennus eteläsuunnasta katsottuna. Kantatehtaan konttoriosa näkyy kuvassa vasemmassa reunassa.

4.6 Varasto- ja lämpökäsittelyrakennus

Tontin eteläpuolella sijaitsevat varasto- ja lämpökäsittelyrakennus edustavat tyyliltään melko vaatimatonta ja käytännönläheistä teollisuusrakentamista. Lämpökäsittelyrakennus on vaaleansinistä, ja teräshalli ruskeaa teräsprofiilipeltiä. Lämpökäsittelyhalli on rakennettu vuonna 1976 ja teräshalli vuonna 1994. Eri rakennusajankohdasta huolimatta rakennukset ovat keskenään hyvin saman tyyppiset ja noudattavat teollisuusrakennuksille ominaista hallimaista tyyppiä.

Rakennuksilla ei tyypillisyytensä ja arkkitehtonisen vaatimattomuutensa puolesta ole mainittavaa rakennushistoriallista arvoa. Ne eivät myöskään edusta kovinkaan poikkeuksellista tai edistyksellistä arkkitehtuuria muuhun 1970–1990-lukujen rakentamiseen verrattuna.

Kuva 56 Paikannuskaavio, teräshalli ja lämpökäsittely

Kuva 57: Teräshalli lounaiskulmalta katsottuna

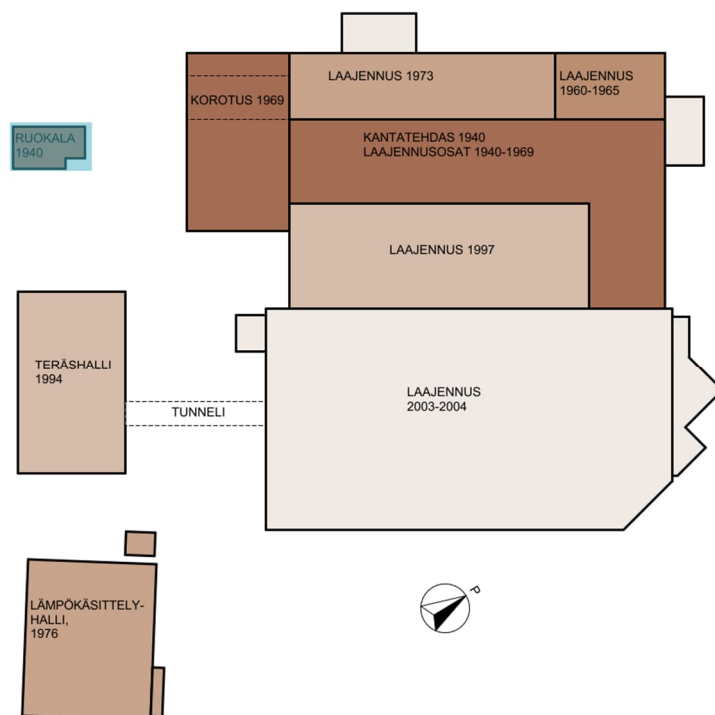
Kuva 23: Lämpökäsittelyrakennus rakennuksen kaakkoiskulmalta kuvattuna.

4.7 Ruokala

Tontilla sijaitseva muusta rakennuskannasta poikkeava 1940-luvulla valmistunut 1,5-kerroksinen puurakennus toimii nykyisellään tehtaan työntekijöiden ruokalana. Keittiö toimii jakelukeittiönä, eikä tiloissa ole valmistuskeittiötä.

Ruokalarakennus suunniteltiin alun perin asuinkäyttöön. Rakennus on yleisilmeeltään hyvin säilynyt. Päärakennuksen peltikate on kiinteistön kuntoarvion (Fatman, 30.5.2028) mukaan uusittu vuonna 2000. Julkisivut ovat vaaleaksi maalattua pystyrimalaudoitusta, ja ikkunat ovat todennäköisesti alkuperäisiä puuikkunoita. Rakennus edustaa harjakattoineen, pystylaudoituksineen ja vaaleine ikkunalistoineen aikansa tyypillistä pientalorakentamista.

Ruokala on melko pieni suhteessa tehtaan vaatimaan kapasiteettiin, ja uudesta ruokalarakennuksesta on vuosien saatossa laadittu suunnitelmia. Kohdekäynnillä rakennusta tarkasteltiin ulkopuolelta, sekä ruokalasalin osalta sisätiloissa. Keittiöön tai yläkerrokseen ei kohdekäynnillä ollut pääsyä.

Kuva 58 Paikannuskaavio, ruokalarakennus

Kuva 59 Ruokalarakennus on säilynyt ulkomuodoltaan pitkälti muuttumattomana. Uusittu peltikate erottuu lumiesteineen matalamman osan vanhemmasta saumapeltikatteesta.

Kuva 60: Ruokalarakennuksen sisätilaa. Pintoja on maalattu ja uusittu.

5 Yhteenveto

ATA Gearsin tehtaan historia on pitkä ja tapahtumarikas. Tämä selvitys rajattiin käsittelemään vain rakennuksia, keskittymään niiden historiaan ja arvoihin. Yrityksen 50-vuotishistoriikki avaa tarinaa myös muilta osin, kertoen mm. työntekijälähtöisestä yrityskulttuurista ja tehtaan merkityksestä voimansiirto-osien tuottajana ja kehittäjänä.

Tehdas rakennettiin alun perin keskelle metsää ja ympäröivä asuinalue on kasvanut vähitellen sen ympärille. Tehdasalue säilyi pitkään puustoisena, kunnes tuotantotoiminnan tarpeet vaativat toiminnallisempaa ympäristöä. Alue on säilynyt yleisölle suljettuna ja jatkanut omaa laajentumistaan aitojen sisäpuolella, tarjoten kuitenkin pilkkauksia itsestään Jyväskylän- ja Aitolahdentietä kulkeville matkaajille.

Tehdasalueen rakennukset ovat koko ajan liittyneet kiinteästi tehtaan tuotantoon ja sen tarpeisiin. Kantatehdasta, jossa vanhimmalla osalla on myös edustuksellinen rooli, lukuun ottamatta tehdasalueen rakennusten ei ole tarvinnut hienostella ulkoasullaan. Tärkeämpää on ollut toimivuus osoitetussa käytössä.

Kantatehdas on muotoutunut nykymuotoonsa monessa eri vaiheessa, ja eri aikakausille tyypilliset rakentamistavat ovat havaittavissa rakennuksen ulkoasusta. Kantatehtaan ympärille tehdyt laajennukset ovat 70-luvulle asti olleet tiilisiä ja tehdaskokonaisuuksien muodostanut luontevan kokonaisuuden. Myöhemmissä vaiheissa käytetty paroc- ja teräsprofiiliseinät erottavat uudemmat rakennukset selvästi alkuperäisestä tehtaasta, ja tiilijulkisivut ovat jääneet kokonaisuudessa alisteiseen asemaan. Tärkeinä säilyneinä julkisivuosina voidaan pitää tehtaan julkisivua Jyväskylätien suuntaan, sekä konttoriosan julkisivuja (LIITE 4).

Arvokkaimmat rakennusosat keskittyvät kantatehtaaseen, ja kantatehtaan konttorisiipeen. Alun perin syrjäiselle sijainnille rakennettuun kantatehtaaseen on etenkin konttoriosan osalta suunniteltu edustavaksi sekä julkisivujen, että pääsisäänkäynnin sisätilojen osalta. Konttoriosan julkisivut, tuulikaappi ja porrashuone ovat säilyneet osittain alkuperäisessä asussaan pieniä muutoksia lukuun ottamatta.

Aineisto asemakaavamuutoksen tueksi tehtävän rakennushistoriaselvityksen laatimista varten oli kattava ja laaja. Tässä selvityksessä esitettyjen suunnitelmien lisäksi arkistoista on saatavilla mm. rakenne- ja LVIS-suunnitelmia, sekä mitä erilaisimpia

detaljisuunnitelmia mm. konttoriosan ovenkahvasta. Selvitys rajautui pitkälti alueen historiaan ja rakennusten ulkoasuun, eikä kaikkea saatavilla ollutta materiaalia ollut aiheellista liittää mukaan. Mainittakoon kuitenkin aiheesta kiinnostuneille, että aineistoa on saatavilla eri arkistolähteistä, ja esimerkiksi rakennusten sisätilojen tarkempia selvityksiä varten piirustuksia löytyy kattavasti.

Elina Sairanen, RA (AMK)
Restauroinnin artonomi (AMK)

Taru Salo, Arkkitehti SAFA

Lähdeluettelo:

As Oy Hämeentori – Jaakko Tähtinen. Rakennushistoriaselvitys 2018. Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy. Hämeenlinnan kaupunki. [Microsoft Word - HML As Oy Hämeentori RHS 2018.docm \(hameenlinna.fi\)](#)

Lääketehtas Oy STAR Ab:n vanha kiinteistö. Rakennushistoriallinen selvitys 2008. Arkkitehtitoimisto Seija Hirvikallio. Tampereen pienteollisuustalo Oy.

Kantakaupungin yleiskaava 2040. n.d. Tampereen kaupunki, yleiskaavoitus. Viitattu: 24.6.2024. <https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/>

Korhonen, Antero (työryhmä) 1987: ATA – puolivuosisataa voimansiirtoa. Arvi A. Karisto, Hämeenlinna.

Mensan tehdaskiinteistö Hämeenlinnassa. Rakennushistoriallinen selvitys 30.5.2007. Tmi Lauri Putkonen. Saarioinen Oy. [Mensan_rakennushistoriallinen-selvitys_2007.pdf \(hameenlinna.fi\)](#)

Maakuntakaavakartta 2040. n.d. Pirkanmaan maakuntakaava 2040. Viitattu: 24.6.2024. <https://maakuntakaava2040.pirkanmaa.fi/>

Rakennetun ympäristön kohde Pyynikin Panimo/ Ruusantalo. n.d. Siiri -tietopalvelu. Viitattu: 24.6.2024. [Tampereen museot](#)

Tähti-Set Oy:n historiasta. n.d. Arkkitehtitoimisto Tähti-Set Oy. Viitattu 24.6.2024. [Historia – Arkkitehtitoimisto Tähti-Set Oy \(tahti-set.com\)](#).

Kiinteistön kuntoarviolausunto 30.5.2018, Fatman Oy

RAKENNUSKANNAN KEHITYS TEHDASALUEELLA JA YMPÄRISTÖSSÄ

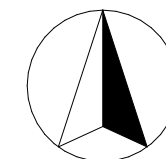
Liite on koottu Tampereen kaupungin karttapalvelu Oskarissa julkaistuista ilmakuvista

Ilmakuvat: Tampereen kaupungin karttapalvelu Oskari

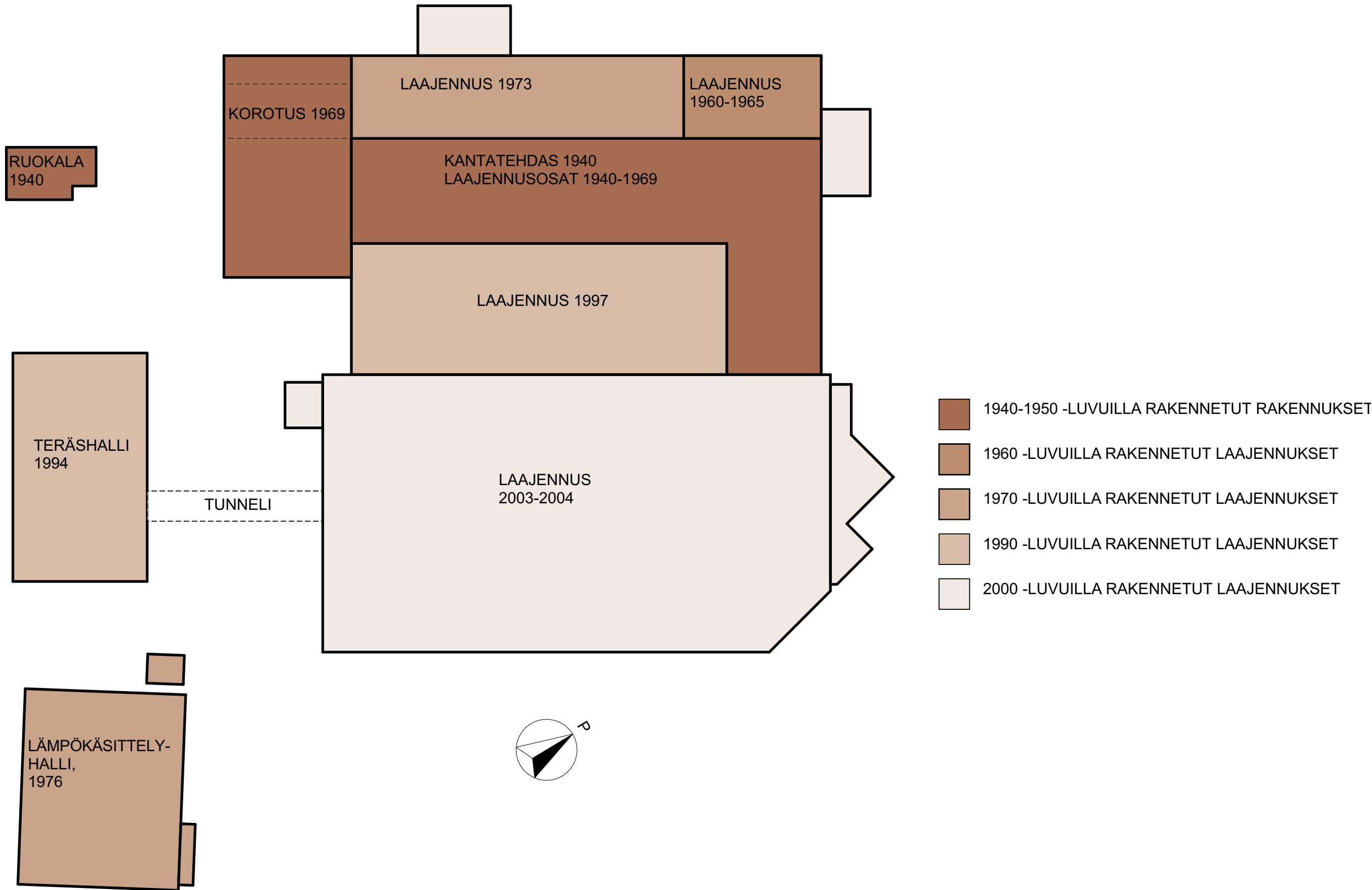
Viitattu: 24.6.2024

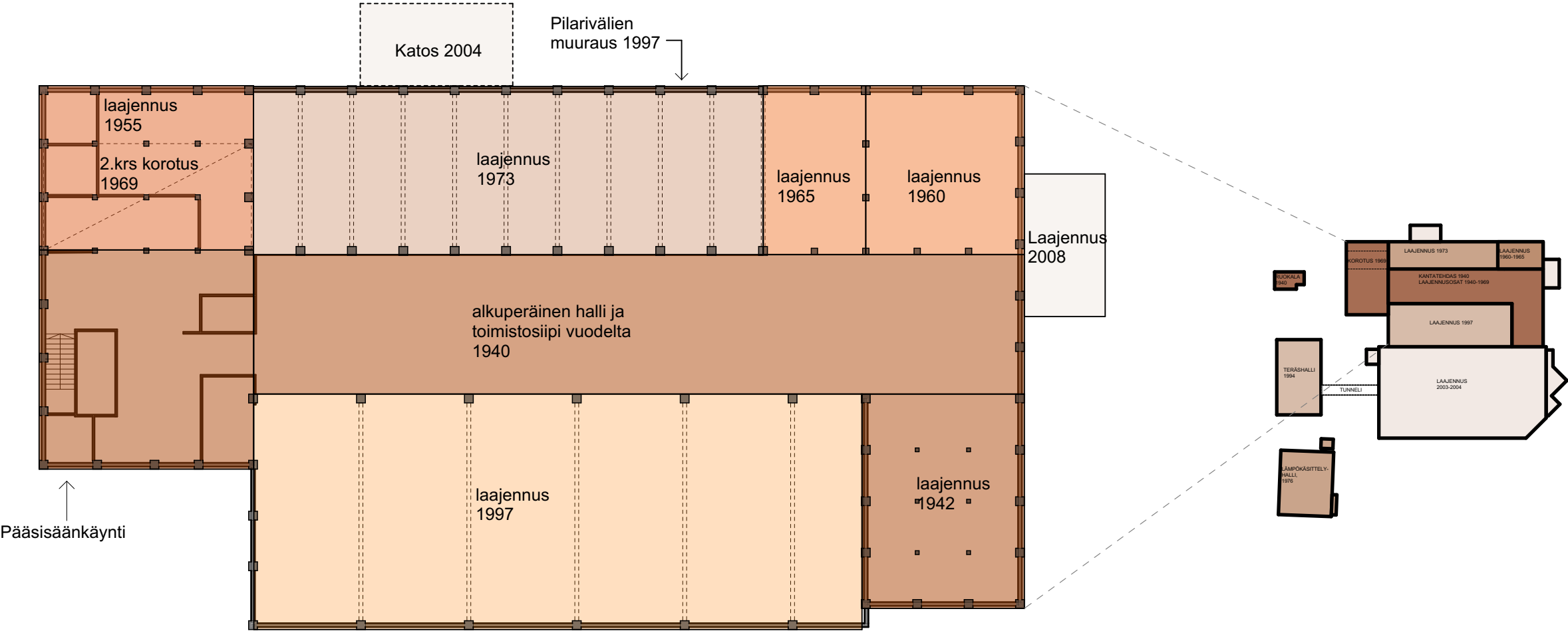
<https://kartat.tampere.fi/oskari/>

P

ALUEEN AJOITUSKAAVIO

MERKITTÄVÄT NÄKYMÄT JA RAKENNUSHISTORIAALLISESTI ARVOKKAAT JULKISIVUT

Näkymä 1, Kuva: Google Street view kuvakaappaus

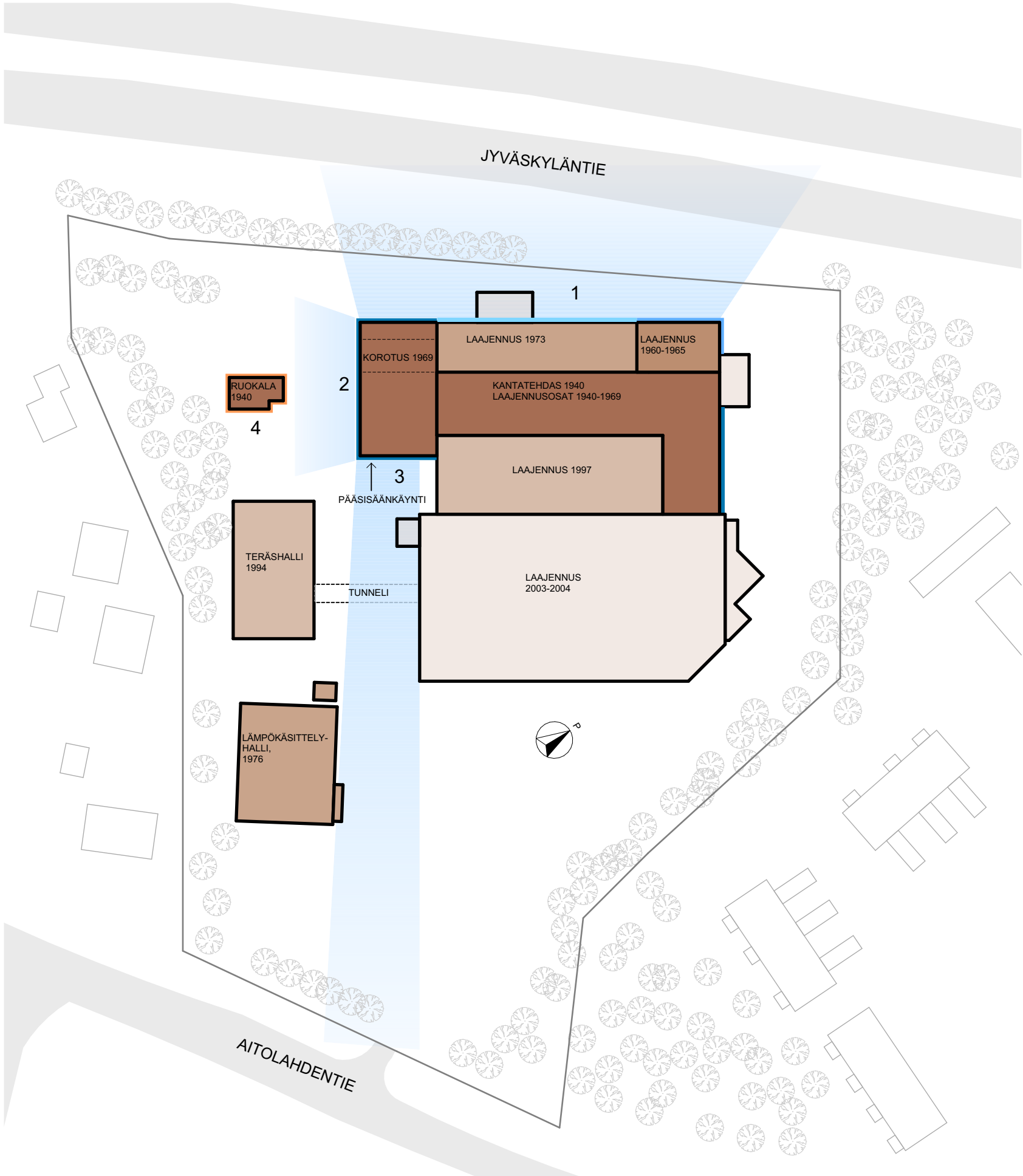
Näkymä 2, Konttoriosa, kuvausajankohta toukokuu 2024

Näkymä 3, Pääsisäänkäynti. Kuvausajankohta toukokuu 2024

Kohde 4, Kuvausajankohta toukokuu 2024

MERKINTÖJEN SELITTEET

- Merkittävä näkymä
- Alkuperäinen tiilijulkisivu
- 60-luvun laajennuksen tiilijulkisivu
- 70-luvun tiilijulkisivu
- 1947 rakennettu ruokalarakennus (alunperin asuinkäyttöön suunniteltu)